

METODINĖS REKOMENDACIJOS

ŠIUOLAIKINIO TEATRO PRADŽIAMOKSLIS

Metodinės rekomendacijos „Šiuolaikinio teatro pradžiamokslis“ parengtos įgyvendinant „Tūkstantmečio mokyklų“ programą, kuri yra ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ dalis, finansuojama iš Europos Sąjungos priemonės „NextGenerationEU“ lėšų. Tai viena iš šiuolaikinio ugdymo iniciatyvų, siekianti stiprinti kūrybiškumą, kultūrinį sąmoningumą bei meninio ugdymo įtrauktį bendrojo lavinimo mokyklose.

Rengėjų darbo grupė:
Programą įgyvendino ir rekomendacijas rengė
No Shoes teatro jaunajai auditorijai komanda

Programos autorė, grupės vadovė, metodinių rekomendacijų redaktorė
dr. Ieva Jackevičiūtė

Grupės nariai: **R. Klezys, I. Labanasukatė, I. Brikė, K. M. Kulinič,
dr. A. Gelažiūtė, D. Zavedskaitė**

Šiuolaikinio teatro pradžiamokslio programą 2024–2025 metais išbandė ir
tobulinti padėjo šalies ugdymo įstaigų skirtingų dalykų pedagogai, švietimo
pagalbos specialistai, įstaigų vadovai.

Kalbos redaktorės: **Asta Merkevičienė, Giedrė Petreikienė**
Maketavo: **Giedrė Urbanavičienė**

TURINYS

04

ĮVADAS

dr. I. Jackevičiūtė,

06

KŪRYBINĖS KOMANDOS FORMAVIMAS. IMPROVIZACINIAI TEATRO ŽAIDIMAI

dr. I. Jackevičiūtė

09

VAIDYBA IR SKIRTINGŲ EMOCIJŲ RAIŠKA

I. Labanasukatė

13

JUDESIO TEATRO RAIŠKOS GALIMYBĖS

dr. I. Jackevičiūtė

16

ĮVIETINTO TEATRO KŪRYBOS FORMOS

I. Brikė

21

KŪRYBINIS RAŠYMAS. DRAMATURGIJOS KONSTRAVOIMO BŪDAI

K. M. Kulinič

24

DOKUMENTINIS TEATRAS

R. Klezys

30

SCENINĖS KALBOS LAVINIMO BŪDAI

I. Labanauskaitė

34

INTERMEDIALUMAS TEATRE

dr. A. Gelažiūtė

39

RECENZIJOS RAŠYMO GAIRĖS

D. Zavedskaitė

42

PEDAGOGINĖS VEIKLOS SCENARIJAI, TAIKANT ŠIUOLAIKINIO TEATRO METODUS

Šalies ugdymo įstaigų pedagogai

ĮVADAS

Parengė dr. I. Jackevičiūtė

Šios metodinės rekomendacijos yra **kultūrinio ugdymo programos**, vykdomos pagal „Tūkstantmečio mokyklų“ iniciatyvą, dalis. Programos tikslas – skatinti ugdymo pažangą bendradarbiaujant su menininkais, kūrėjais ir kultūros bei meno institucijomis. Kultūriniame ugdyme pagrindinis dėmesys skiriamas mokytojų kompetencijų stiprinimui kultūros ir meno srityje, vaikų meninių gebėjimų ugdymui, kultūros istorijos pažinimui bei profesionalaus meno patyrimui. Šiame kontekste šiuolaikinio teatro metodai tampa veiksmingu įrankiu, kuris padeda atverti mokymosi procesą kūrybiškumui, emociniam sąmoningumui ir aktyviam dalyvavimui. Mokykloje taikomi kūrybiški metodai – nepriklausomai nuo dėstomo dalyko – stiprina tiek mokinių, tiek mokytojų įsitraukimą, o tai prisideda prie motyvacijos augimo ir kūrybinio mąstymo ugdymo. Pastarasis yra neatsiejamas šiuolaikinių kompetencijų pamatas, būtinas kiekvienam mokiniui besiformuojančioje žinių visuomenėje.

Šios metodinės rekomendacijos skirtos mokytojams ir mokiniams kaip įvadas į šiuolaikinio teatro pasaulį, jo estetiką, metodus ir vertybes. Šiame dokumente pateikiami ne tik teoriniai principai, bet ir praktiniai veiklos scenarijai, sukurti ir išbandyti kūrybinėse laboratorijose drauge su teatro profesionalais. Rekomendacijų turinys grindžiamas trimis esminėmis edukacinėmis kryptimis: **teatro raiška, teatro supratimu ir vertinimu bei teatrinį reiškinių ir jų kontekstų pažinimu.**

Programa kviečia tyrinėti platų šiuolaikinio teatro spektrą – nuo žaidybinio ir improvizacinio iki dokumentinio bei įvietinto teatro formų. Dalyviai skatinami patirti teatrą kaip gyvą kūrybinį procesą, kuriame svarbus ne tik rezultatas, bet ir patyrimas, bendradarbiavimas, saviraiška. Analizuojami šiuolaikinės dramaturgijos konstravimo būdai, judesio teatro kūrybinės strategijos, scenos kalbos lavinimo metodai, retorikos įgūdžių ugdymas, taip pat teatro ir technologijų – intermedialumo, medijų, skaitmeninių formatų – sąveika.

Vienas iš šios programos išskirtinumų – jos orientacija į **praktinį taikymą ugdymo procese**: mokytojai įgyja įrankių, leidžiančių per meną integruoti mokomuosius dalykus, skatinti mokinių kritinį mąstymą, kalbinę raišką, emocinį raštingumą bei tarpusavio bendravimo gebėjimus. Teatras čia veikia kaip edukacinė platforma, kuri padeda vaikams ir jaunuoliams ne tik geriau pažinti save, bet ir reflektuoti apie pasaulį, kuriame jie gyvena.

Šis leidinys – tai rezultatas bendro kūrybinio proceso, kuriame dalyvavo meno edukologė, režisierė dr. Ieva Jackevičiūtė ir „**No Shoes**“ teatro jaunajai auditorijai komanda. Kiekvienas skyrius atspindi tam tikrą teatro sritį ir yra sukurtas savo dalyko profesionalų – tai leidžia rekomendacijas naudoti kaip patikimą ir įkvepiantį šaltinį tiek formaliaame ugdyme, tiek kultūrinio švietimo iniciatyvose. Temų įvairovė atspindi šiuolaikinio teatro platų spektrą ir jo taikymo galimybes edukaciniame kontekste. Rekomendacijos skirtos tiek pradedantiems, tiek patirties turintiems pedagogams, ieškantiems naujų būdų praturtinti savo ugdymo praktiką per teatro meną.

Ką rasite metodinėse rekomendacijose?

Šios metodinės rekomendacijos sudarytos iš tarsi iš dviejų dalių, kurios papildo viena kitą – teoriniai pagrindai ir praktinės įžvalgos susilieja į gyvą, kūrybišką ugdymo priemonę. **Pirmojoje dalyje** pristatomi mokymų lektorių – teatro profesionalų – parengti teminiai tekstai, kuriuose analizuojami įvairūs šiuolaikinio teatro aspektai, metodai ir praktikos. **Antrojoje dalyje** pateikiamos pedagogų – mokymų dalyvių – praktinės patirtys, kaip šios žinios buvo pritaikytos ugdymo veiklose, sukuriant vertingus pavyzdžius, tinkamus diegti ir kitose mokyklose.

„Teatro esmė – gyva energija, gyvi aktoriai. Spektaklis išnyksta laike – jo neišsaugosi kaip knygos, filmo ar paveikslo. Būtent todėl verta apie teatrą rašyti: jis išlieka tekstuose. Nuostabių įspūdžių teatre!“

Dovilė Zavedskaitė

KŪRYBINĖS KOMANDOS FORMAVIMAS

IMPROVIZACINIAI TEATRO ŽAIDIMAI

Parengė dr. I. Jackevičiūtė

Šiuolaikinio teatro kūrybos principai grindžiami komandinio darbo metodais. Kai kurios teatro formos (pavyzdžiui, angl. devised theatre, kuris lietuviškai galėtų būti vadinamas kolektyvine kūryba) kuriamos tik bendradarbiavimo pagrindu, atsisakant įprastos teatro hierarchijos – dramaturgo, režisieriaus, aktoriaus ir kt. Ugdant bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencijas pamokose, svarbu atsižvelgti į grupės procesus bei komandinius vaidmenis ir jų funkcijas. Reikėtų suprasti, kad komandoje nėra „blogų“ vaidmenų – kiekvienas narys atlieka skirtingą, bet vienodai svarbią funkciją, užtikrinančią sėkmingą bendrą darbą.

Žaidimo ir improvizacijos elementas teatre – ypač šiuolaikiniame – yra itin svarbus, nes visas kūrybinis procesas dažnai grindžiamas spontaniška, „čia ir dabar“ gimstančia kūryba. Teatro žaidimai – puikus metodas ne tik kūrybiškumui, bet ir bendravimo bei bendradarbiavimo kompetencijoms ugdyti. Jie padeda sutelkti dėmesį, lavina vaizduotę, ugdo darbo komandoje įgūdžius, skatina ieškoti bendrų sprendimų. Svarbu suprasti, kad teatro žaidimai – ne vien pramoga ar smagus laiko praleidimas. Jie tampa veiksmingais ugdymo metodais tuomet, kai po kiekvieno žaidimo ar jų grupės atliekamas aptarimas. Net ir trumpa refl eksija – kviečiant mokinius įvardyti, kas jiems buvo smagu ar sunku – padeda giliau suprasti veiklos naudą ir stiprina ugdomas kompetencijas. Įvardijus patirtas emocijas bei patirtis, svarbu kartu apibendrinti: kodėl ši veikla buvo atliekama ir ką ji kiekvienam suteikė – tiek asmeniškai, tiek komandai.

Improvizaciniai teatro žaidimai

Toliau tekste yra pateikiama keletą teatro žaidimų. Jie gali būti taikomi naujai suformuotoje klasėje ar komandoje, siekiant ugdyti bendradarbiavimo ir bendravimo kompetencijas. Svarbu, kad visuose žaidimuose kartu dalyvautų mokytojas. Atlikus pratimų seką, rekomenduojama aptarti procesą. Dalyviai gali išsakyti kilusias emocijas, mintis, kas buvo smagu ir kas buvo sunku.

1. Labas

Šis teatro žaidimas skirtas „pralaužti ledus“ grupėje ir padėti fi ziškai suaktyvėti. Tai smagi veiklos pradžia, kuri sukelia daug teigiamų emocijų. Visi dalyviai vaikšto po erdvę ir klausosi mokytojo nurodymų. Tam tikru momentu mokytojas paprašo, kad sutikus kitą žaidėją su juo pasisveikintų – pirmiausia įprastai, vėliau – taip, tarsi būtų seniai nesimatę draugai, lyg sutiktasis būtų slapčia mylimas žmogus, nekenčiamas žmogus arba tarsi abudu būtumėte jūreiviai ir t. t.

2. Ką tu?

Visi dalyviai stovi ratu. Vienas iš jų išeina į rato vidurį ir ima pantomima vaizduoti kokią nors veiklą, pavyzdžiui, valosi dantis. Kitas dalyvis prieina ir paklausia: „Ką tu?“ Atsakymas turi būti priešingas vaizduojamam veiksmui – tai turi būti visiškai su tuo nesusijusi veikla. Pavyzdžiui, jei žmogus rodo, kad valosi dantis, jis gali atsakyti: „Šluoju.“ Tada pirmasis dalyvis grįžta į ratą, o likęs viduryje pradeda vaidinti tai, kas buvo įvardyta – šiuo atveju turi šluoti. Tuomet prie jo prieina kitas dalyvis, ir žaidimas tęsiamas tuo pačiu principu. Žaidžiama tol, kol mokytojas nusprendžia veiklą pakeisti kita.

3. Nuotrauka

Pratimas lavina vaizduotę, ugdo darbą grupėje. Vienas asmuo išeina į sceną ir sustingsta tam tikroje pozoje kažką vaizduodamas. Vienas po kito prisijungia kiti žaidėjai, taip sudarydami vieną bendrą nuotrauką. Pabaigoje turi matytis ir išryškėti viena bendra nuotrauka. Galima keletui akimirkų nuotrauką atgaivinti ir leisti vystyti veiksmui, kuris vaizduojamas nuotraukoje.

4. Veidrodis

Žaidimas lavina dėmesio sutelkimą ir neverbalinę komunikaciją. Sustojama poromis. Vienas iš poroje esančių dalyvių pradeda judėti, kitas – atkartoja visus judesius, tarsi būtų pirmojo dalyvio atspindys veidrodyje. Vėliau dalyviai apsikeičia vietomis.

5. Tarsi vienas

Šis žaidimas lavina susiklausymą bei moko dirbti komandoje. Į vieną grupę sustoja penki žmonės ir susikimba rankomis. Be jokio išankstinio susitarimo ar lyderiavimo visi dalyviai vienu metu pradeda sakyti po vieną žodį, kuris jungiasi į bendrą mintį ar sakinį. Svarbiausia, kad niekas nesiimtų vadovauti ar primesti savo idėjų – visi žodžiai turi gimti organiškai, tarsi grupė veiktų kaip vienas organizmas.

Daugiau informacijos galima rasti čia:

Spolin, Viola. (1986). *Theater games for the classroom: A teacher's handbook*. Northwestern University Press.

Spolin, Viola. (1963). *Improvisation for the theater*. Evanston, IL: Northwestern University Press. 256 p. ISBN: 978-0810141217.

Johnstone, Keith. (1979). *Impro: Improvisation and the theatre*. London: Routledge. 224 p. ISBN: 978-0413771466.

Kaufman, B. *Theatre Games for Young Performers: Improvisations and Exercises for Developing Acting Skills*. New York: Heinemann Drama, 1999. 240 p. ISBN: 978-0325001896.

Šukys, Egidijus. *Teatro žaidimai ir improvizacija: metodai ir pratimai*. Vilnius: Vaga, 2013. 224 p. ISBN: 978-9955-12-045-3.

Miknevičienė, Dainora. *Improvizacija teatre: praktiniai pratimai ir teorija*. Vilnius: Lietuvos teatras, 2017. 190 p. ISBN: 978-609-459-670-5.

VAIDYBA IR SKIRTINGŲ EMOCIJŲ RAIŠKA

Parengė I. Labanauskaitė

Scenos meno praktikos padeda pažinti emocijas ir išmokti jas atpažinti bei valdyti kasdienėje veikloje. Šiame skyriuje bus pristatyti įvairūs emocijų pažinimo metodai, jų svarba ir raiškos būdai scenos mene. Emocija – tai ne tik vidinis pojūtis, bet ir veido išraiška, kūno judesys, veiksmas ar gestas. Egzistuoja daugybė būdų, kaip emocijas galima lavinti ir sukelti per fiziinius pojūčius, elgesį ar mintis. Taikant šiuos metodus ugdomos socialinė, emocinė bei sveikos gyvensenos kompetencijos

Emocijos ir jų raiška

Amerikiečių psichologas, veido išraiškų ekspertas, emocijų ir neverbalinės komunikacijos tyrinėtojas P. Ekmanas, penkiasdešimt metų tyrinėjęs žmonių iš viso pasaulio veido mikroišraiškas, padarė išvadą, kad kiekvienam žmogui patiriant emocijas aktyvuojasi tie patys veido ir kūno raumenys, emocinė raiška visiems yra universali. P. Ekmanas išskiria 6 pagrindines emocijas, kurias jaučia visi žmonės:

1. Džiaugsmas
2. Liūdesys
3. Pasibjaurėjimas
4. Baimė
5. Nuostaba
6. Pyktis

Kognityvinė elgesio terapija (KET) išskiria keturis svarbius elementus, kurie pasireiškia reaguojant į bet kokią aktyvuojantį įvykį gyvenime ir kasdienybėje. Tie elementai tarpusavyje yra glaudžiai susiję ir vienas kitą kuria.

1. Emocija
2. Mintis
3. Elgesys
4. Fizinis pojūtis

Bandant suvokti **emocijų raišką**, svarbu išsiaiškinti jai būdingus elementus:

- Fiziinius pojūčius, t. y. žmogaus kūno fiziologinius pokyčius, kurių nelabai galime sukontroliuoti, pavyzdžiui, paraudimas, karštis, šaltis, dilgčiojimas, pagreitėjęs širdies plakimas ir t. t.;
- Mintis, kurios kyla išgyvenant konkrečią emociją, pavyzdžiui, „kaip nusibodo“, „siaubas“, „kaip gražu“, „trenksiu“ ir t. t.;
- Elgseną, t. y. žmogaus veiksmus išgyvenant konkrečią emociją, pavyzdžiui, apsikabinti, apspjauti, nusišypsoti, pagrumoti pirštu, spirti, atsisėsti, pasikasyti galvą ir t. t.

Emocinės raiškos teatre metodai

Toliau pateikiami keli teatro meno metodai, skirti emocijoms tyrinėti, kuriuos galima taikyti emocinei kompetencijai ugdyti.

1. Susipažinimas

Tikslas – susipažinti, atsipalaiduoti, atpažinti savijautą, lavinti vaizduotę ir pojūčius.

Eiga:

- Visi dalyviai, stovėdami ratu arba kitokioje grupėje, prisistato pasakydami savo vardą ir šiuo metu jaučiamą emociją, atspindinčią vaisių ar daržovę. Pavyzdžiui: „Mano vardas Neringa. Šiandien aš esu brokolis“.
- Jeigu dalyvių iki 15, galima paploti, bet nėra būtina.

2. Atsidūsimas

Tai emocinio intelekto savireguliacijos metodas. Jį galima kartoti bet kuriuo metu, kai matote, kad mokiniams yra sunku susikaupti ar yra informacijos perteklius.

Tikslas – atsipūsti, susireguliuoti, sugrįžti į „čia ir dabar“ akimirką.

Eiga:

- Visos užduoties metu kviečiame užsimerkti arba žvelgti žemyn.
- Įkvėpti giliai pro nosį ir tyliai iškvėpti pro burną (pakartoti 2–3 kartus).
- Tuomet vėl įkvėpti pro nosį, trumpai užlaikyti įkvėpimą ir balsu atsidusti (padrąsinti mokinius tai daryti balsu, kad garso vibracija išjudintų krūtinės ląstos sritį; galima daryti 1–2 kartus).
- Šį kartą įkvėpus pro nosį ir sulaikius kvapą trumpą akimirką, padaryti / suformuoti iš burnos, akių ir viso veido šypseną formalią, nebūtinai tikrą, galima pakelti antakius ir atsidusti (kartoti 2–3 kartus).
- Galima 1–3 kartus tai padaryti atsimerkus.

3. Ne, nes...

Tikslas – padėti mokiniams suprasti, kaip nuolatinis vienas kito neigimas arba skatinimas veikia mūsų emocijas ir elgesį.

Eiga:

Vienas mokinys visada siūlo kažką veikti, daryti. Pavyzdžiui: „Einam suvalgyti ledų?“ Kitas poros mokinys po pasiūlymo turi spontaniškai sugalvoti atsakymą, kurio pradžioje būtinai akcentuojamas neigimas. Pavyzdžiui: „Ne, nes šiandien lyja“. Toliau pirmasis mokinys vėl siūlo kažką veikti, o antrasis atsako: „Ne, nes...“. Veikla gali trukti 2–3 min., pagal nuotaiką, tuomet poroje mokiniai apsiukeičia vaidmenimis ir vėl pratimas tęsiamas 2–3 min.

4. Taip, ir...

Mokiniai dirba poromis, tik jau su kitais mokiniiais. Vienas pasiūlo, ką galima nuveikti. Pavyzdžiui: „**Ar norėtum šiandien nueiti su manimi į kiną?**“ Kitas mokinys atsako: „Taip, ir...“, pridėdamas savo pasiūlymą, ką dar galima būtų nuveikti: „**Taip, ir tada galėsime nusipirkti skanių guminukų!**“. Tuomet pirmasis mokinys priima pasiūlymą ir tęsia atsakydamas: „Taip ir...“ vėl kažką pasiūlydamas veikti. Pratimas gali trukti 2–4 min., pagal situaciją. Tuomet galima dar kartą ar porą kartų pasikeisti porose ir vėl žaisti šį pratimą 2–4 min.

Pastaba. Galima vaikus paskatinti pridėti pesimistiškos nuotaikos gaidų pirmoje žaidimo dalyje ir džiugesio bei entuziazmo – antroje. Pakvieskite mokinius įsijausti ir pajusti, kaip neigiamas bei teigiamas santykis (pasiūlymo priėmimas arba atmetimas) veikia juos asmeniškai ir kaip tai keičia bendrą klasės atmosferą. Vėliau galima aptarti, kas kaip jautėsi.

5. Emocijų tyrinėjimas

Tikslas – susipažinti su pagrindinėmis šešiomis emocijomis.

Eiga:

- Pasiskirstoma į 6 grupes ir burtų keliu arba savanoriškai pasiskirstome po vieną emociją (džiaugsmas, liūdesys, pasibjaurėjimas, nuostaba, pyktis, baimė).
- Kiekviena komanda turi po A3 popieriaus lapą ir rašymo priemonę. Horizontaliai paverstą popieriaus lapą reikia padalinti į tris dalis ir paaiškinti reikšmes:

1. Fiziniai pojūčiai, t. y. žmogaus kūno fiziologiniai pokyčiai ir pojūčiai, kurių nelabai galime sukontroliuoti, pavyzdžiui, paraudimas, karštis, šaltis, dilgčiojimas, pagreitėjęs širdies plakimas ir t. t.;

2. Mintys (sakiniai, frazės), kurios apanko išgyvenant tą emociją. Pavyzdžiui: „kaip nusibodo“, „siaubas“, „kaip gražu“, „trenksiu“ ir t. t.

3. Elgesys, t. y. žmogaus veiksmai išgyvenant emociją. Pavyzdžiui: apsikabinti, apspjauti, nusišypsoti, pagrumoti pirštu, spirti, atsisėsti, pasikasyti galvą ir t. t.

- Kiekviena grupelė turi parašyti bent po 5 punktus kiekvienoje skiltyje. Veiklai galima skirti 5–15 min.
- Kiekviena grupelė pasako emociją ir pristato atliktą darbą, t. y. išvardija, kad parašyta visose trijose skiltyse. Kiti klauso ir tikrina, ar jų grupelės nuomonė sutampa. Po pristatymo gali papildyti.
- Po kiekvienos emocijos pristatymo galima išbandyti ką tik pristatytą emociją žaismingai atkartoti veido mimika, garsu, pasirinkta fraze iš minčių skilties, galima tą emociją išjaučiant pasivaikščioti erdvėje.
- Po kiekvienos emocijos pristatymo galima atlikti savireguliacijos pratimą „Atsidūsimas“, pateiktą aukščiau.

6. Emocijų orkestras

Tikslas – žaismingai patirti šešias emocijas.

Eiga:

- Sustojama į naujos sudėties 6 grupes ir pasiskirstoma emocijomis. Kiekvienai grupei skiriama viena emocija. Atsistojama puslankiu tarsi chore, kurios dirigentas – mokytojas.
- Gautai emocijai kaskart reikia sugalvoti **garsą, veido išraišką ir kažkokį fizinį veiksmą** (rankomis, kojomis, atsitūpus, atsisėdus ir t. t.), kurie atspindėtų tą emociją.
- Dirigentas turi sugalvoti 3–4 lengvai suprantamus ženklus rankomis: **pradėti, tyliau, garsiau, sustoti**.
- Kai grupelės pasiruošusios stovi puslankiu, visi tyli ir laukia, kol dirigentas parodys, kuri grupelė pradeda veikti.
- Dirigentas savo nuožiūra gali leisti veikti grupelėms po vieną, po dvi ar visoms vienu metu, tada visas grupes šiek tiek pritildyti arba visai nutildyti.
- **Pastaba.** Galima žaidimą kartoti kelis kartus, apsikeičiant grupėmis, emocijomis, iš naujo galvojant emocijai būdingus garsus, kūno fiziką ir veido išraiškas. Labai svarbu skatinti ir drąsinti mokinius išreikšti save, nebijoti garsiai leisti garsus, atlikti didelius, plačios amplitudės judesius.

Daugiau informacijos galima rasti čia:

Meisner, Sanford. *Sanford Meisner on Acting*. Vintage, 1987. ISBN: 978–0394756233.

Strasberg, Lee. *A Dream of Passion: The Development of the Method*. Plume, 1987. ISBN: 978–0452266585.

Barba, Eugenio. *The Paper Canoe: A Guide to Theatre Anthropology*. Routledge, 1995. ISBN: 978–0415067295.

JUDESIO TEATRO RAIŠKOS GALIMYBĖS

Parengė dr. I. Jackevičiūtė

Imantis taikyti fizinio teatro elementus pamokose, svarbu įsisavinti šios teatro formos raiškos specifiškumą, kūrybos principus, komponavimo būdus. Žemiau pateikiama vaizdo pamoka (žr. aktyvių nuorodą), kurioje išsamiai nagrinėjamas judesio teatro atsiradimas postmodernizmo įtakos scenos menui kontekste. Supratęs šios neverbalinio teatro formos kūrybos principus, galima praturtinti pamokas įvairesne, daugiaplanė veikla, kuri nebus orientuota vien tik į verbaliniu būdu perteikiamą naratyvą.

Vaizdo paskaita: <https://www.youtube.com/watch?v=Eg7Pz8x16r0&t=380s>

Šokio ir fizinio teatro pradininkai Pina Bausch ir Vupertalio šokio teatras

XX a. 7-ojo dešimtmečio viduryje Vokietijoje atsirado nauja šokio forma, žinoma kaip „šokio teatras“. Skirtingai nuo klasikinio baleto, šokio teatras atsisako iš anksto nustatytos judesių choreografijos. Šokio teatro choreografai ieško kasdienių, net banalių judesių ir pristato juos scenoje. Šiame teatre nėra „tobulo“ šokio; priešingai, šokis čia persipina su teatro vaizdais ir realistiniais elementais. Šokėjai atlieka veiksmus, kuriuos paprastai nesiekia atlikti – jie dainuoja, kalba, vaidina. Šokio teatre ypatingas dėmesys skiriamas žmogui, jo vidiniam gyvenimui, sielai. Čia siekiama per šokį perteikti žmogaus patirtį, jausmus ir troškimus.

„Mane labiau domina tai, kas jaudina žmones, o ne tai, kaip jie juda“ – tai tarsi „kūno filosofės“ (taip dažnai vadinama Pina Bausch) moto.

Daugiau informacijos galima rasti čia: <https://www.pina-bausch.de/en/>

Loidas Niusonas (Lloyd Newson) ir fizinis teatras DV8

DV8 Physical Theatre (arba Dance and Video 8) – fizinio teatro kompanija, įsikūrusi Londone. Ją oficialiai 1986 m. įkūrė su kolegomis Loidas Niusonas. Kūrėjas vadovavo DV8 fiziniam teatrui nuo pat jo įkūrimo. Jo veikla apima šokį, tekstą, teatrą ir kiną. Daugiausia dėmesio skiriama socialinėms, psichologinėms ir politinėms problemoms. Niusono darbai, nesvarbu, ar tai būtų scenoje, ar filme, pelnė 55 nacionalinius ir tarptautinius apdovanojimus. Kritikai jį įvardija kaip vieną iš šimto įtakingiausių menininkų, dirbusių Didžiojoje Britanijoje per pastaruosius šimtą metų.

Daugiau informacijos galima rasti čia:

<https://www.dv8.co.uk/>

<https://www.digitaltheatre.com/search?term=LLOYD+Newson>

Ribų tarp dramos teatro ir šokio meno nykimas pastebimas ir gausiuose **Lietuvos šiuolaikinio šokio kūrėjų bendruomenės** darbuose. Visų stilistika ir kūrybinė raiška labai individuali ir savita. Tarp jų paminėtini pripažinti ir už kūrybinį indėlį įvertinti tokie kūrėjai, kaip B. Letukaitė, V. Jankauskas, A. Šeiko, A. Naginevičiūtė ir kt. Ypatingo dėmesio verti ir jaunosios kartos kūrėjai: G. Grinevičiūtė, A. Lisičkinaitė, L. Karvelis, D. Strimaitis, G. Šmitaitė ir kt. Plačiau su jų kūryba galima susipažinti stebint šiuolaikinio šokio festivalius, atskirų kūrėjų ar trupių kūrybos pristatymus, stebint įvairias šiuolaikinio meno akcijas. Judesio teatro ir šiuolaikinio šokio meno pažinimui, skatinama savarankiškai pasigilinti į kiekvieno kūrėjo kūrybą atskirai.

Daugiau informacijos galima rasti čia:

<https://www.sokioasociacija.lt/nariai>

<http://dance.lt/new/>

<https://newbalticdance.lt/>

Judesio teatro improvizacijos metodai

Improvizuojant labai svarbu pirmiausia susitelkti į save, savo pojūčius, kūną, mintis. Judesio improvizacijos sesijas rekomenduojama pradėti judant po vieną. Toliau pateikiami keli metodai solo improvizacijoms. Svarbu paminėti, jog šias užduotis visi atlieka kartu. Jose nėra stebėtojų. Mokytojas taip pat dalyvauja veikloje kartu su mokiniais – tai padeda sumažinti nejaukumo jausmą ir sukuria saugią aplinką, kurioje išvengiama vertinimo pojūčio.

1. Įsiklausymas į save

Visas pratimas atliekamas užsimerkus. Pirmą kartą užduotį atliekant muzikos nereikia, nes ji diktuoja nuotaiką, tempą ir ritmą, o šiuo etapu svarbiausia – kiekvieno dalyvio asmeninės vidinės būsenos raiška, kuri gali labai skirtis.

Ši užduotis gali tapti kiekvieno užsiėmimo pradžia – taip padedama susitelkti į save ir pasiruošti tolesnei veiklai. Ilgainiui, siekiant konkretesnio kūrybinio rezultato, galima pasitelkti muziką – ji padės sukurti bendrą atmosferą ir tinkamą nuotaiką kūrybiniam procesui.

2. Apskritimų paįšymas

Ši užduotis vis dar atliekama užsimerkus. Dalyviai gali būti sustoję ratu. Prieš pradėdant trumpai paaiškinama užduoties esmė, tada prašoma visų užsimerkti. Skambant ramiai muzikai, dėmesys nukreipiamas į skirtingas kūno vietas ir siūloma jomis piešti ore apskritimus. Apskritimai gali būti įvairaus dydžio, krypties ir tempo. Pradedama nuo galvos – pakaušis, smakras, nosis, viena ausis, kita – vėliau pereinama prie pečių, rankų, liemens, klubų, kelių, čiurnų ir kitų sąnarių bei netikėtų kūno vietų. Tai ne tik puikus apšilimo pratimas, bet ir būdas atrasti, pajusti kūno dalis, kurios įprastai lieka nepastebėtos.

Šią užduotį galima įtraukti į beveik kiekvieno užsiėmimo pradžią. Ilgainiui ją galima plėtoti – piešti skirtingais tempais, skirtingame aukštyje, galiausiai atsimerkus ir judant po erdvę.

3. Tapymas dėžėje

Užduotis šiek tiek panaši į ankstesniąją, tačiau šįkart kūno judesio trajektorijos bus visiškai laisvos, nesukoncentruotos į vieną konkrečią formą. Dalyviams pasiūloma įsivaizduoti, kad jų kūnas yra tarsi teptukas, o jie patys – savo ūgio dydžio kartoninėje dėžėje. Užduotis – nupiešti visas įsivaizduojamos dėžės vidines sienelės liečiant jas kuo įvairesnėmis kūno dalimis. Taip sužadinama vaizduotė ir įveiklinamos įvairios, kasdienėje veikloje dažnai pamiršamos kūno vietos. Atliekant užduotį svarbu priminti, kad „tapymui“ galima naudoti ne tik plaštakas, bet ir smakrą, pažastis, vidinę alkūnių bei kelių pusę, pėdų pirštus ar kitas kūno vietas, taip lavinant kūno sąmoningumą, kūrybiškumą ir erdvinį suvokimą.

Taip pat svarbu priminti, kad reikia ištaipyti ne tik įprastai pasiekiamas dėžės sienas, bet ir tas, kurios yra virš galvos bei po kojomis – taip skatinamas judėjimas skirtingais lygiais ir kūno trajektorijų įvairovė. Kūnas priverčiamas ieškoti naujų pozicijų ir krypčių. Vėliau užduotį galima plėtoti įvedant dėžės didėjimo ar mažėjimo aplinkybes – taip dalyviai priverčiami prisitaikyti prie besikeičiančios erdvės, keisti kūno mastelį, intensyvumą ir judesio pobūdį.

Daugiau informacijos galima rasti čia:

Juška, Orestas. *Judesio teatras: teorija ir praktika*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015. 180 p.

ISBN: 978-609-459-703-0.

Miknevičienė, Dainora. *Fizinio teatro principai: kūno kalba ir teatro menas*. Vilnius: Vaga, 2017. 220 p.

ISBN: 978-9955-24-680-0.

LeCoq, Jacques. *The Moving Body: Teaching Creative Theatre*. London: Methuen Drama, 2000. 384 p.

ISBN: 978-0413772425.

Pratka, Ann. *Physical Theatre: A Handbook of Research Methods*. London: Routledge, 2011. 304 p.

ISBN: 978-0415486449.

ĮVIETINTO TEATRO KŪRYBOS FORMOS

Parengė I. Brikė

Įvietintas teatras – tai sceninis veiksmas, vykstantis ne tradicinėje teatro salėje, o specialiai parinktoje, unikaloje vietoje, kurios pirminė paskirtis nėra susijusi su teatro veikla. Tokia erdvė tampa ne tik spektaklio aplinka, bet ir svarbia dramaturginio pasakojimo dalimi. **Žiūrovai** gali būti arba susodinami, arba juda kartu su vedliu, priklausomai nuo kūrinio sumanymo. **Atlikėjo tekstas** gali apimti visus tradicinius teatro elementus, tačiau svarbu prisiminti, kad pati vieta taip pat kalba – ji tampa lygiaverčiu pasakojimo elementu, su kuriuo atlikėjas nuolat palaiko gyvą dialogą.

„Įvietinto spektaklio kūrimas gerokai skiriasi nuo tradicinio teatro, kur paprastai atsispiriama nuo teksto ar aktorių. Čia svarbiausias elementas yra vieta, kuri diktuoja visą spektaklio vyksmą. Atvykęs į pasirinktą vietą, stengiausi į ją įsiklausyti, pajusti ir pagal tuos pojūčius kurti spektaklio vyksmą. Pavyzdžiui, nuvykęs į autoparką, pamačiau didžiulę asfaltuotą erdvę, betono dykumą. Iškart pagalvojau, kad jei joje patalpinčiau vieną žmogų, aktorių, jis atrodytų labai menkas ir vienišas. Supratau, kad reikės sukurti šią vietą atliepiančią išsiskyrimo ar vienvietės išgyvenimo epizodą. Taigi konkreči vieta padiktavo ir dramaturginius, ir režisūrinius sprendimus.“, – mintimis dalinasi A. Špilevojus apie įvietinto spektaklio „Pakeliui“ (Valstybinis Šiaulių dramos teatras) kūrimą.

Įvietinto teatro kūrybinis procesas

Įvietinto teatro kūrybinis procesas neturi griežtų taisyklių – jis priklauso nuo kūrybos konteksto: ar veiksmas kuriamas pažįstamoje vietoje, ar visiškai naujoje aplinkoje. Kiekvienas menininkas pasitelkia savitus metodus, atliepiančius jo profesinę patirtį ir kūrybinį braižą: pavyzdžiui, dailės mokytoji artimesnis kelias per vizualinį meną (paveikslus), tuo tarpu lietuvių kalbos mokytojai – per literatūrinį tekstą. Kūrybos eigą labiausiai formuoja pati vieta, kūrėjo santykis su ja ir planuojamas ryšys su žiūrovu. Vis dėlto, siekiant suteikti procesui aiškumo, galima išskirti tris pagrindinius etapus: (1) vietos tyrinėjimą, (2) medžiagos kūrimą ir (3) kūrinio kompoziciją.

1. Vietos tyrinėjimas:

- Kontekstas apie vietą;
- Praktinis vietos tyrinėjimas per jusles;
- Praktinio tyrinėjimo refleksija.

2. Medžiagos kūrimas:

- Pratimų metu kuriami atlikimo eskizai – skulptūros, judesių sekos tarsi gyvieji „gifai“, judesių kompozicijos ar vaidybinės situacijos;
- Sukuriamas vizualinis turinys: instaliacijos, performatyvios figūros.

3. Kompozicija, bandymas, fiksavimas ir koregavimas:

- fiksuojama fotografuojant, filmuojant, vienam stebint kito eskizus;
- refleksija žodžiu, raštu ar grafiškai;
- scenarijaus / modelio fiksavimas.

Įvietinto teatro Lietuvoje pavyzdžiai

Aleksandr Špilevoj „Pakeliui“ (Valstybinis Šiaulių dramos teatras):
<https://www.vsd.lt/spektaklis/PAKELIUI/>

Richard Wagner „Skrajojantis olandas“ (Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras):
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000135211/richardas-wagneris-opera-skrajojantis-olandas>

L. Lisičkinaitė ir G. Grinevičiūtė. Šokio ekskursija „Einu pirkti pieno“:
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000304014/einu-pirkti-pieno>
<https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1495784/sokio-ekskursija-einu-pirkti-pieno-pasakoja-hipsterio-nuotykius-rajono-seniorai-pasirode-pasakiski>

Įvietinto teatro kūrybinės veiklos metodai

Skirtingas įvietinto teatro veiklas galima išbandyti su mokiniais, integruojant jas į skirtingų dalykų mokymąsi. Čia pateikiama keletas užduočių, kurios nesunkiai gali būti pritaikomos kontekstinėms pamokoms ar kitai veiklai.

1. Vietų tyrinėjimas

Darbas grupėmis (po 3–6 žmonės)

Trukmė – 45 min.

Priemonės: „daiktų bankas“ – įvairūs daikteliai: kuo įdomesni ir kuo daugiau – tuo geriau, kiekvienai komandai – 4 skirtingų spalvų spalviniai žymikliai (juodos, mėlynos, raudonos, žalios), kiekvienai komandai – didesnis baltas lapas (bent A3).

Veiklos pristatymas: išskiriami 3 etapai. Tyrinėsime tam tikrą vietą – teritoriją (mokyklos pastatą ir aplinką, miestą ar rajoną, klasės kambarį ar pan.). Suformuojamos grupės. Jeigu grupės mažai pažįstamos, galima skirti užduotį sugalvoti komandų pavadinimus, išsirinkti kapitonus, sugalvoti šūkį ir pan.

1 etapas.

Grupė gauna baltą lapą – tai mūsų tyrinėjama vieta (jos žemėlapis). Kiekvienas iš grupės narių pagalvoja apie objektą ar konkrečią vietą, kuri jam atrodo svarbi tyrinėjamoje teritorijoje, ir pasirenka po vieną daiktą iš „daiktų banko“, kuris galėtų tą pasirinktą vietą reprezentuoti. Grupė pradeda formuoti teritorijos žemėlapij ant savo lapų – sudėlioja savo daiktelius. Visiems sukūrus žemėlapius, galima leisti papildyti 1–2 objektais, jeigu to reikia.

2 etapas.

Grupė gauna 4 skirtingų spalvų spalvinius žymiklius. Kiekvienas grupės narys skirtingomis spalvomis pažymi suformuoto žemėlapio objektus – vietas. 1. Žalia – vietos, kuriose lankausi; 2. Raudona – vietos, kurių nemėgstu, erzina, pykdo; 3. Juoda – vietos, kurios yra neišnaudotos, bet turi potencialą; 4. Mėlyna – vietos, kuriose įsivaizduoju gyvą meninį veiksmą. Šiame etape svarbu paskatinti grupės narius ieškoti ne tik panašumų, bet ir skirtumų. Galbūt ta pati vieta jiems kelia skirtingų asociacijų?

3 etapas.

Pasiruošimas tinklalaidei „Iš ateities“. Kviečiame įsivaizduoti, kad gyvenate po 120 metų ir kai kurios iš jūsų žemėlapyje pažymėtų vietų labai pasikeitė: kažkuri viena vieta dėl tam tikrų priežasčių išnyko, o kita – suklestėjo. Grupėje pasirinkite šias dvi vietas ir aptarkite, kaip ir kodėl jos pasikeitė, kas ten yra dabar, kokie dalykai tose vietose vyksta ir kas ten lankosi. Šia tema paruoškite pokalbį tinklalaidei „Iš ateities“, kuris truks 2 minutes, pasirinkite veiklos dalyvius: vieni uždavinės klausimus, kiti – atsakins.

Veiklos uždarymas.

Kiekviena grupė pristato savo tinklalaidę „Iš ateities“. Svarbu, kad būtų fiksuojamas laikas, o kiekviena grupė turėtų po 2 minutes eterio. Vieniems didžiausias iššūkis gali būti tilpti į numatytus laiko rėmus, kitiems – rasti tinkamus žodžius savo minčiai išreikšti.

Pastabos:

- Svarbu numatyti laiką 2 ir 3 etapams, jį aiškiai pasakyti ir užfiксуoti. Nustatytas laiko rėmas suteiks galimybę lengviau valdyti kūrybinį procesą, nors visuomet galima reaguoti į situaciją ir prireikus pritaikyti keitimus.
- Tolesnėms veikloms galėtų būti naudingas bendro žemėlapio sukūrimas, kur kiekviena grupė pasirenka po vieną vietą ir ją perkelia į bendrą žemėlapij. Taip pat galima suplanuoti vietų lankymą visiems kartu, kur tyrinėjama ir kuriama tiesiogiai tose vietose.

2. Skulptūrų parkas

Veikla įkvėpta menininko Erwino Wurmo ir jo projekto „Vienos minutės skulptūros“ <https://www.erwinwurm.com/artworks/one-minute-sculptures>

Trukmė – 45 min.

Priemonės: Idealu turėti kelias atskiras erdves, nors galima dalintis ir viena erdve (pavyzdžiui, padalinus ją per pusę). Veiklą praturtina įvairios medžiagos, kurias galima naudoti skulptūroms kurti. Paprasčiausios medžiagos gali būti popierius, lipnūs lapeliai, spalviniai žymikliai, bet galima pasiūlyti ir įvairių objektų, drabužių, draperijų. Dirbame dviem didesnėmis grupėmis (po 10–15 žmonių). Didesnės grupės viduje susidaro grupelės po 1, 2, 3–4 žmones.

Veiklos pristatymas.

Šiandien lankysimės skulptūrų parke ir patys tas skulptūras sukursime. Įvadas į kontekstą: https://youtu.be/5cA3J_HID0w?feature=shared. Vaizdo įrašą galima žiūrėti visiems kartu arba pritaikyti pagal grupės poreikius. Galima nuspręsti, kokią trukmę taikyti savo skulptūrų parkui – 1, 2 arba 5 minutės pradžia tikrai pakaks. Dalijamės į dvi grupes, kurios turėtų instaliuoti savo skulptūras skirtingose erdvėse arba skirtingose tos pačios erdvės zonose. Jaunuoliai savo nuožiūra pasirenka, ar kurti vieno, dviejų ar kelių asmenų gyvasias skulptūras. Per 10 minučių jie turi sugalvoti idėją, sukurti skulptūrą ir sugalvoti jai pavadinimą. Dirbant didelėje grupėje galima nuspręsti, ar pavadinimas bus bendras visam parkui. Pristatomos medžiagos, kuriomis dalyviai gali naudotis, be to, jie gali naudoti ir kasdienius daiktus, kad išreikštų savo kūrybines idėjas.

Kol yra kuriamos skulptūros, svarbu stebėti procesą ir, jei viskas einasi sklandžiai, nesikišti į kūrybinį darbą. Jei kūrybinis procesas stringa, galima užduoti klausimus, kurie padėtų paskatinti mintis: apie ką nori kurti skulptūrą? Kursi vienas ar su kuo nors? Kokias medžiagas nori naudoti? Kokioje erdvės vietoje nori būti? Jei minčių apie idėją neįkyla, galbūt vieta ar daiktas padiktuos, kokia tai gali būti skulptūra. Svarbu, kad pasibaigus pasiruošimo etapui visi žinotų, kokiose vietose ir su kuriais žmonėmis, kokias skulptūras kurs.

Skulptūros parkų apžiūra. Nusprendus, kuri grupė pristatys savąją „skulptūrą“ pirmoji, atidaromas skulptūrų parkas. Primenama, kad jis laikinas, paminima, kiek laiko bus galima jį lankyti (mokytojas stebi laiką), taip pat primename parko lankymo taisykles: eksponatai rankomis neliečiami, galima filmuoti ir fotografuoti. Skulptūros neturėtų juoktis ar judėti (nebent tai numatyta kuriant). Jei skulptūros ar parkas turi pavadinimus, mokytojas būtinai juos pasako pradžioje, per atidarymą – mokytojas veikia kaip parodos gidas. Baigus pirmosios grupės skulptūrų parko apžiūrą, procesas kartojamas su antrąja grupe.

Aptarimas. Kadangi dalyviai turėjo galimybę būti tiek žiūrovais, tiek „skulptūromis“, refleksijos galimybės labai plačios. Galima aptarti kiekvieną parką iš žiūrovų perspektyvos. Galima gilintis į tai, kaip sekėsi dirbti komandose ir bendradarbiauti.

Veiklos išplėtimas:

- Veikla gali būti kartojama. Galima rinktis skirtingas vietas, įvairias skulptūrų parko temas, skirtingą trukmę.
- Kuo įdomesnį „skulptūroms“ naudojamų medžiagų pasirinkimą turėsite, tuo turtingesnė bus patirtis. Galima kviesti dalyvius atsinešti medžiagas ir objektus, kad būtų sudarytas bendras „objektų bankas“, iš kurio visi galės pasirinkti ir naudoti kūryboje.

3. Refleksija

Noriu pasiūlyti – patiko – pastebėjau

Dalyviai sėdi ratu, ant žemės padedami trys lapai, ant kurių didelėmis raidėmis aiškiai užrašyti žodžiai: NORIU PASIŪLYTI, PATIKO, PASTEBĖJAU. Kiekvienas dalyvis, norintis kažką pasakyti, yra kviečiamas pasisakymą formuluoti per šiuos raktažodžius. Norintis pasisakyti, turi atsistoti prie atitinkamo lapo. Pavyzdžiui, dalyvis atsistoja prie lapo „Patiko“ ir sako: „Man patiko stebėti kitų skulptūras“, ir atsisėda atgal į savo vietą. Refleksija tęsiasi tol, kol išsikvepia visi pasisakymai. Svarbus aspektas – atsisdėję dalyviai negali komentuoti ar kalbėti, kalba tik tas, kuris stovi prie vieno iš lapų. Tai padeda užtikrinti, kad kiekvienas pasisakymas būtų išgirstas ir kad visi turėtų galimybę pasidalinti savo mintimis be trukdžių.

4. Žaibiška refleksija

Greita vieno žodžio refleksija gali būti naudojama užsiėmimo baigiantis, kai nėra daug laiko gilesnei refleksijai, bet norisi baigti procesą kartu. Užduodamas su kontekstu susijęs klausimas, į kurį kviečiama atsakyti vienu ar keliais žodžiais. Pavyzdžiui, klausama: Jei dabar būtum patiekalas, koks būtum? Kaip koks gyvūnas dabar jautiesi? Vienu žodžiu apibūdink šiandienos patyrimą? Su kuo išėjai šiandien? Kokia spalva dabar būtum? Koks oras dabar tavo viduje (lyja, šviečia saulė, šalta ir pan.)? Jeigu dalyviai sėdi ratu – galima siųsti spalvinį žymiklį kaip mikrofoną kviečiant pasisakyti, jeigu dalyviai stovi – galima mesti kamuoliuką (kalba tik tas, kuris laiko kamuoliuką).

Daugiau informacijos galima rasti čia:

McKinney, Jo. *Site-Specific Performance*. Palgrave Macmillan, 2010.
ISBN: 978-0230212316.

Miller, Tanya. *Theatre of the Real*. Routledge, 2015.
ISBN: 978-1138927319.

Deller, Shari. *Site-c Theatre: A Methodology for Performance*. Springer, 2019.
ISBN: 978-3030175156.

KŪRYBINIS RAŠYMAS DRAMATURGIJOS KONSTRAVIMO BŪDAI

Parengė K. M. Kulinič

Kūrybinis rašymas šiuolaikiniame teatre dažnai tampa ne tik pjesės autoriaus ar dramaturgo lauku, tačiau ir aktorių, režisieriaus ar net kitų komandos narių kūrybos priemone. Dažnai aktoriai, dirbdami su dramaturgu, gauna kūrybinio rašymo užduotis, kurios vėliau gali tapti svarbia spektaklio dramaturgijos dalimi. Taikant kūrybinio rašymo metodus ugdomas gebėjimas reikšti savo mintis, interpretuoti kitų išsakytus ar užrašytus tekstus, įvardyti jausmus bei potyrius, sukoncentruoti dėmesį pasirinktos temos išraiškai per žodį. Teatro dramaturgiją dar galima vadinti „žaidimo scenoje taisyklėmis“. Tos taisyklės gali būti išrašytos:

- Pjesės forma (drama, tragedija, komedija);
- Aktorių veiksmus įvardijančiomis užduotimis (pavyzdžiui, kai vienas stovi, kitas guli, trečias sėdi, o vaidinant improvizuotą situaciją visi trys aktoriai turi visą laiką stebėdami vienas kitą sekti, kad visuomet būtų vienas stovintis, vienas gulintis, vienas sėdintis dalyvis);

Pjesės tekstus gali sudaryti:

- Dialogas, polilogas (veikėjai, kurie gali tarpusavyje kalbėtis);
- Monologas (veikėjai, kurie gali kalbėti sau / su savimi / su...);
- Remarkos (kur veikėjai yra, ką veikia, kokia jų nuotaika).

Kūrybinio rašymo testiniai metodai, monologo kūrimui

Toliau tekste pateikiama keletas kūrybinio rašymo metodų, kurie koncentruojasi į monologo rašymą, tačiau tuos pačius metodus galima taikyti ir siekiant kitų rašymo tikslų.

1. Iškarpų poezija

Išdalিনamos iš žurnalų, laikraščių ar specialiai pratimui atspausdintos ir iškirptos frazės. Reikėtų kuo didesnės įvairovės – sakinių, frazių, įvairiausių atskirų žodžių. Iš tos krūvelės tekstų iškarpų reikia sudėti trumpą tekstą. Naudoti galima tik iškarpas, kurios yra gautos, žodžių linksnių negalima keisti. Tekstas gali būti poetiškas, panašus į baltąsias eiles, dainos tekstą, haiku, minčių srautą, o galbūt net ir rišlų, gramatiškai tvarkingą tekstą. Jeigu yra iš anksto suformuluojama tema, tuomet svarbu rasti tekstų iškarpų, kurios bent iš dalies nurodytų į tą temą. Pavyzdžiui, temoje „Mano svajonių mokykla“ be žurnalų iškarpų, kurios gali neturėti nieko bendro su tema, reikėtų atspausdinti žodžių ar frazių, kalbančių apie mokyklą: „mokykla“, „koridorius“, „pertraukų metu mes žaidžiame“ ir taip toliau. Pasidalinti sukurtais teksta tarpusavyje.

2. Laisvasis rašymas

Nustačius konkretų laiką (pavyzdžiui, 20 minučių) arba puslapių ar lapų skaičių, kurį reikia užpildyti, dalyviams duodama užduotis rašyti be sustojimo, neatitraukiant rankos nuo lapo, – viską, kas šauna į galvą, be temos arba pasirinkta tema. Būtina pabrėžti, jog šioje užduotyje svarbiausia nesustoti ir rašyti nemąstant, nekritikuojant savęs, leisti iš pasąmonės įsiti visokioms nesąmonėms, sakiniai gali būti nelogiški, gali šokinėti mintis, gali kartotis žodžiai. Svarbiausia leisti lietus mintims laisvai. Galima pateikti kaip pavyzdį: savo galvoje nuolat šmėstelėjančias įvairias mintis, vaizdinius, mūsų dėmesį patraukiančius aplinkoje vykstančius dalykus, galvoje kylančias mintis, prisiminimus, asociacijas, jausmus, vaizdinius. Taip pat svarbu pasakyti, kad šis tekstas nebus skaitomas ar kaip kitaip viešai pristatomas.

3. Vizualizacija

Išdalინami laikraščiai ir žurnalai su paveikslėliais ar nuotraukomis. Iš jų reikia iškirpti temą atitinkančius atvaizdus ir sukurti koliažą ta pačia tema, kuria buvo atliekamos kitos rašymo užduotys. Suklijavus koliažą, sugalvoti jam pavadinimą ir trumpai aprašyti, kas matoma koliaže.

4. Interviu

Pasirinktos temos rėmuose vienas mokinys klausia įvairių jam rūpimų klausimų kito mokinio. Tuomet poroje apsikeičiama vietomis. Kita versija – mokinių grupė ima interviu iš mokytojo.

Atsakymai fiksuojami. Fiksuoti galima keliais būdais:

1. Įsirašant į telefono diktofoną ir transkribuojant (taip tiksliausiai išsaugojamos pašnekovo mintys ir jo kalbėjimo maniera);
2. Fiksuojant pašnekovo atsakymus tuo metu, kai jis kalba, mokinys turi aktyviai spręsti, ką užrašyti, o ką praleisti – nes visko užfiksuoti tokiu greičiu neįmanoma;
3. Fiksuojant pašnekovo mintis laisvosios esė forma jau po pokalbio, skiriant tam atskirą laiką – tuomet atsiranda daugiausia individualios interpretacijos.

Nė vienas metodas nėra geresnis už kitą, viskas priklauso nuo poreikio, sumanymo, net bendros grupės dinamikos.

5. Švarraštis

Tai rašymo metodų sujungimas į vientisą monologą, kuris vėliau perkeliamas į švarraštį. Pradžioje galima tiesiog pasižymėti geriausiai skambančias dalis ant švaraus lapo – tai gali būti ištisa pastraipa iš „Iškarpų poezijos“, sakinyš iš „Laisvojo rašymo“ ar graži frazė iš interviu. Tuomet galima eksperimentuoti: sukeisti šias dalis vietomis, perfrazuoti arba palikti kaip yra. Dažnai paaiškėja, kad net ir toks chaotiškas, eklektiškas tekstas puikiai atskleidžia temą, o garsiai perskaitytas skamba tarsi pjesės veikėjo monologas!

Daugiau informacijos galima rasti čia:

Labanauskaitė, Gabrielė. *Dramatika*. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2021. 240 p. ISBN: 978-609-8014-74-1.

Vincė, Laima. *Rašyti gali kiekvienas: kūrybinio rašymo vadovėlis*. Vilnius: Homo liber, 2013. 208 p. ISBN: 978-9955-746-42-7.

Bernotaitė, Sandra. *Laisvojo rašymo elementai*. Kaunas: Kauko laiptai, 2020. 246 p. ISBN: 978-9955-759-75-5.

DOKUMENTINIS TEATRAS

Parengė R. Klezys

Tai teatro forma, paremta tikrais įvykiais, faktais, dokumentais ir liudijimais. Dokumentinio teatro kūrimui pasitelkiama autentiška medžiaga – pasakojimai apie realius žmones ir tikras situacijas. Skirtingai nei tradicinis teatras, kuriame siužetai dažnai yra išgalvoti, dokumentinis teatras siekia perteikti tikrovę, išlaikyti tikrumo jausmą ir dažnai naudoja originalius šaltinius. Pavyzdžiui:

- interviu su tikrais žmonėmis,
- teismo protokolus,
- laikraščių straipsnius,
- dienoraščius ar laiškus.

Dokumentinis teatras – tai socialiai aktyvi scenos meno forma, kurios kūrybiniai metodai puikiai pritaikomi ugdymo procese, ypač įgyvendinant didelės apimties projektinius darbus. Čia pasitelkiamos tikros žmonių istorijos, kurios tampa pagrindine kūrybine medžiaga. Jos aktualios pačios savaime – nes atspindi tiek konkretaus laikmečio nuotaikas, tiek pačius pasakotojus ir jiems svarbias temas. Ši teatro forma suteikia jaunam žmogui laisvę rinktis – kalbėti apie tai, kas jam ištis rūpi. Tema nėra primetama iš anksto literatūrinės medžiagos – ją kuria pats atlikėjas, kuris dokumentiniame teatre tampa ne tik atlikėju, bet ir tyrėju, medžiagos rinkėju bei dramaturgu.

Pagrindinės jo ypatybės:

- **Autentiškumas:** siekiama tiksliai perteikti tikrus įvykius ar žmonių patirtis.
- **Socialinė kritika:** dažnai nagrinėjamos politinės, socialinės ar istorinės temos.
- **Etinė atsakomybė:** svarbus sąžiningas faktų pateikimas ir pagarba liudijimams.
- **Mišri forma:** gali būti jungiami tikri tekstai su meniniais elementais – vaidyba, muzika, vaizdo medžiaga.

Dokumentinis teatras, kaip viena iš postdraminio teatro formų, dėl savo kitoniškumo ir netradicinės raiškos tampa itin tinkama terpe edukacijai. Jo daugialypiai metodai, grindžiami tyrimu ir kūrybine veikla, sudaro palankias sąlygas integruotam mokymui, grupiniam darbui bei kontekstinio ugdymo veikloms. Dokumentinio teatro kūrybos principai prasmingai taikomi humanitarinių, socialinių ir meninių dalykų ugdymo procese. Jie skatina mokinius gilintis į realius socialinius, istorinius ar asmeninius kontekstus, lavina kritinį mąstymą, empatiją ir bendradarbiavimo įgūdžius. Be to:

- skatina **emocinio intelekto** ugdymą,
- didina mokinių **motyvaciją**, nes kūryba grindžiama asmenine patirtimi ir vidiniu santykiu;
- skatina **tarpdalykines sąsajas**,
- padeda **įtraukti** mokinius, kuriems sunkiau sekasi tradicinėse pamokose.

Kaip galima ugdymo procese mokyklose pritaikyti dokumentinio teatro metodus?

1. Teminių projektų kūrimas

Mokiniai gali rinkti informaciją apie jiems aktualias temas – pavyzdžiui, emigraciją, patyčias, klimato kaitą ar vietos bendruomenės istoriją – ir kurti pasakojimus remdamiesi interviu, straipsniais, archyvine medžiaga ar savo šeimos istorijomis. Tokiu būdu integruojamas istorijos, lietuvių kalbos, etikos ir menų ugdymas, skatinant tarpdisciplininį požiūrį ir kūrybišką mokymąsi.

2. Interviu kaip mokymosi priemonė

Mokiniai mokomi rinkti žodinę istoriją – kalbinti vyresnius žmones ir vietos bendruomenės narius. Šis procesas ugdo komunikacijos įgūdžius, atsakomybę, gebėjimą aktyviai klausytis ir analizuoti informaciją.

3. „Verbatim“ metodas

Mokiniai analizuoja ir įgarsina tikrų žmonių žodžius scenoje, be interpretacijos. Šis metodas lavina kalbos jausmą, viešojo kalbėjimo įgūdžius ir skatina pagarbą kito balsui.

4. Kūrybinės dirbtuvės

Per teatrinės užduotis (pavyzdžiui, etudus pagal tikras istorijas) mokiniai mokosi dirbti grupėje, improvizuoti, išreikšti idėjas menine forma. Tai tinka ir teatro būreliams, ir klasės projektams.

5. Kritinio mąstymo lavinimas

Diskusijos apie tai, kaip faktus galima perteikti menine forma, padeda geriau suprasti šaltinių vertinimą, manipuliacijos pavojus ir etinius aspektus – tai ypač svarbu informaciniame amžiuje.

Dokumentinio teatro spektaklių pavyzdžiai Lietuvoje

Dokumentinis teatras tapo ryškesnis XXI amžiuje, ypač nepriklausomuose ir alternatyviuose teatruose. Tarp kūrėjų, dirbančių su šia teatro forma, galima paminėti tokius vardus kaip: **Režisierius Aidas Giniotis** drauge su „Atviro rato“ aktorių komanda, sukūręs vieną pirmųjų dokumentinio teatro spektaklių Lietuvoje.

„**Lietaus žemė**“ (2011) – spektaklis, remiasi tikromis tarpukario ir pokario laikotarpio žmonių gyvenimo istorijomis, kurias aktoriai perteikia improvizuotai, naudodami sceninius objektus, garsus ir kūno kalbą. Spektaklio tikslas nėra tiksliai rekonstruoti istorinius faktus; vietoj to, jis siekia prakalbinti praeities žmones „čia ir dabar“, pasitelkiant šiuolaikinę teatrinę kalbą. Tai – asmeninė, jautri ir žmogiška istorijos pamoka, kviečianti prisiminti ir apmąstyti praeitį.

<https://www.youtube.com/watch?v=4rMy697GnUg>

Režisierius Jonas Tertelis sukūrė kelis dokumentinius spektaklius, pagrįstus tikromis žmonių istorijomis ir patirtimis:

- „**Žalia pievelė**“ (2017) – spektaklis apie Ignalinos atominės elektrinės darbuotojų patirtis, sukurtas pagal jų pasakojimus. (https://www.teatras.lt/lt/spektakliai/zalia_pievele_pagal_ignalinos_atominės_elektrinės_darbuotojų_ir_visaginiečių_pasakojimus/).
- „**Nežinoma žemė. Šalčia**“ (2018) – spektaklis apie Šalčininkų rajoną ir šio rajono gyventojų istorijas. (https://www.youtube.com/watch?v=owHwXUWoCpg&ab_channel=LietuvosNacionalinisDramosTeatras)

Režisierius Mantas Jančiauskas yra režisavęs kelis dokumentinio teatro spektaklius, kurie sulaukė tiek žiūrovų, tiek kritikų dėmesio. Vienas pirmųjų jo darbų:

- „**Dreamland**“ (2017) – spektaklis apie pabėgėlių krizę Lietuvoje. Scenoje pasirodo tikri pabėgėliai, gyvenantys Lietuvoje, kurie dalijasi savo patirtimis apie pabėgimo keliones, adaptaciją ir gyvenimą svetimajame šalyje. Išskirtinis šio spektaklio bruožas – tai, kad jame vaidina ne profesionalūs aktoriai, o paprasti žmonės, kurie pirmą kartą pasirodo profesionalioje scenoje. (https://www.youtube.com/watch?v=ZiBWd71Phss&ab_channel=LietuvosNacionalinisDramosTeatras).

Režisierė Loreta Vaskova – viena aktyviausių pastarojo meto dokumentinio teatro kūrėjų Lietuvoje. Apsigynusi meno daktarės laipsnį apie dokumentinį teatrą, ji kuria spektaklius, nagrinėjančius įvairias socialines temas. Tarp jų – „**Superherojai**“ (2020), „**Neišsiųsti laišakai**“ (2022), „**Lapkričio 20**“ (2023) ir kt. Šie spektakliai atspindi Loretos Vaskovos požiūrį į dokumentinį teatrą, kuriame akcentuojami tikrumas, autentiškumas ir jautrumas socialinėms problemoms.

(facebook.com/profile.php?id=100075942530658).

Aktorius, dramaturgas Raimondas Klezys kuria autobiografinius dokumentinio teatro spektaklius, kuriuose remiasi savo asmeninėmis patirtimis ir išgyvenimais. Jo spektakliai „**Dulkėti veidrodžiai**“ (2019), „**Avinai**“ (2023) ir kt.

Dokumentinio teatro metodų taikymas ugdymo procese

Toliau pateikiamas pamokų ciklo veiklos scenarijus, kuriame taikomi dokumentinio teatro metodai.

Tema: „Atgimstanti istorija mokinių akimis“

Trukmė: 4 pamokos (po 45 min.)

Klasė: 7–8 klasių mokiniai

Tarpdalykiniai ryšiai: literatūra, istorija, teatras, pilietinis ugdymas.

Uždaviniai

1. Supažindinti mokinius su dokumentinio teatro principais ir formomis.
2. Ugdyti gebėjimą rinkti, analizuoti ir interpretuoti tikrą informaciją.
3. Skatinti kūrybiškumą, empatiją, socialinę atsakomybę.
4. Plėtoti komunikavimo ir bendradarbiavimo įgūdžius per sceninę raišką.

Metodai:

- „Verbatim“ (tikslus kalbos atkūrimas);
- Biografinis metodas;
- Grupinis scenos kūrimas;
- Kūrybinis rašymas.

Priemonės:

- Vaizdo / garso įrašai;
- Projektorius, garso kolonėlės, A4 lapai, rašikliai, mobilieji įrenginiai.

Procesas

1 pamoka: ĮVADAS Į DOKUMENTINĮ TEATRĄ

- Trukmė:** 45 min.
Tikslas – suprasti, kas yra dokumentinis teatras.
Veiklos:
- Mokytojas pristato dokumentinio teatro sampratą (5 min.).
 - Rodomi trumpi spektaklių fragmentai (pavyzdžiui, „Superherojai“, „Dreamland“) (10 min.).
 - Aptarimas. Kuo šie spektakliai skiriasi nuo vaidybinio teatro? (diskusija grupėse) (15 min.).
 - Mokiniai išrenka temą, kuria domėsis (pavyzdžiui, šeimos istorija, pokalbis su seneliu, tremtis, migracija, pandemija) (15 min.).

Projektorius, garso kolonėlės, A4 lapai, rašikliai, mobilieji įrenginiai.

2 pamoka: TIKROS ISTORIJS RINKIMAS

- Trukmė:** 45 min.
Tikslas – išmokti surinkti ir užrašyti tikrą medžiagą.
Veiklos:
- Mokytojas paaiškina interviu taisykles ir „verbatim“ metodą.
 - Mokiniai gauna interviu klausimų šabloną.
 - Namų užduotis: atlikti interviu su pasirinktu asmeniu (įrašyti arba užrašyti) (pavyzdžiui, „Papasakok apie sunkiausią savo sprendimą gyvenime“).

3 pamoka: SCENOS KŪRIMAS IR REPETICIJA

- Trukmė:** 45 min.
Tikslas – sukurti sceną iš autentiško pasakojimo.
Veiklos:
- Grupėse mokiniai perrašo pasirinktą pasakojimo dalį žodis žodin.
 - Pasirenka, kas skaitys, kas atliks veiksmą, ar bus naudojama muzika / daiktai.
 - Scenos trukmė: 3–5 min.
 - Repeticija ir grįžtamasis ryšys iš mokytojo.

4 pamoka: PRISTATYMAS IR REFLEKSIJA

- Trukmė:** 45 min.
Tikslas – pristatyti sukurtas scenas klasei ir reflektuoti.
Veiklos:
- Kiekviena grupė parodo savo sceną (3–5 min.).
 - Po kiekvieno pasirodymo – trumpa refleksija: „Ką norėjote pasakyti šia istorija?“.
 - Klasės diskusija: „Ką naujo sužinojome apie kitus žmones?“
 - Repeticija ir grįžtamasis ryšys iš mokytojo.

UŽDUOTYS MOKINIAMS:

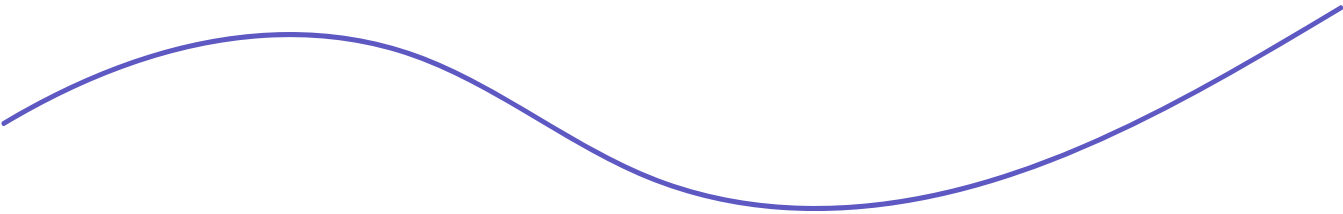
1. Atlikti interviu su vienu žmogumi (raštu arba garso įrašu).
2. Parengti „verbatim“ sceną (naudojant 100–150 žodžių).
3. Dalyvauti scenos kūrimo procese ir ją suvaidinti.
4. Įsivertinti raštu: „Ką išmokau iš šio proceso?“.

REFLEKSIJOS KLAUSIMAI:

- Ką naujo sužinojai apie kitus žmones?
- Ką jautei scenoje sakdamas tikrus žodžius?
- Kaip jautiesi būdamas pasakotojo balsu?
- Kaip šis procesas pakeitė tavo požiūrį į tikrą istoriją?

VERTINIMO KRITERIJAI:

Vertinimo aspektas	Puikiai (10)	Gera (8)	Patenkinamai (6)	Reikia tobulinti
Kūrybiškumas ir autentiškumas				
Komandinis darbas				
Kalbos ir išraiškos aiškumas				

Daugiau informacijos galima rasti čia:

1. Vaskova, Loreta (2019). Meno doktorantūros tiriamoji dalis „Dokumentinis teatras: Verbatim kūrimo būdai“. (nuoroda: <http://harps.lmta.lt/meno-doktorantura/apginti-meno-projektai/dokumentinis-teatras-verbatim-kurimo-budai/>)

2. Haug, Helgard; Kaegi, Stefan; Wetzel, Daniel. Rimini Protokoll 2000–2020. (nuoroda: <https://www.rimini-protokoll.de/website/en/books>)

3. Lehmann, Hans Thies (2010). Postdraminis teatras. (nuoroda: <https://www.hubris.lt/preke/hans-thies-lehmann-postdraminis-teatras/>)

4. Fischer-Lichte, E. (2005). Theatre, sacrifice, ritual: exploring forms of political theatre. London: Routledge.

SCENINĖS KALBOS LAVINIMO BŪDAI

Parengė I. Labanauskaitė

Šiame skyriuje trumpai aptariama sceninės kalbos lavinimo svarba ir pateikiama keletas jos lavinimo pratimų. Sceninės kalbos lavinimo metodai padeda praktiškai ugdyti žmogaus gebėjimą išraiškingai kalbėti, sklandžiai reikšti savo mintis, emocinį pasaulį – tiek žodžiu, tiek kūno kalba. Verbalinės raiškos nuoseklus metodų praktikavimas lavina kalbinį, emocinį, tarpasmeninį, loginį ir vidinį žmogaus intelektus. Tai atskleidžia gebėjimą nuosekliai ir aiškiai išreikšti save, būti išgirstam, o taip pat mokėti klausytis ir suprasti kitą. Sceninė kalba yra sąlygojama tiek fizinių, tiek psichologinių žmogaus veiksmų. Nors nėra vieno teisingo metodo sceninės kalbos įgūdžių lavinimui, vis dėlto yra keletas svarbių aspektų, susijusių su šiuo procesu:

1. Kvėpavimas ir balso lavinimas. Svarbu:

- mokėti sąmoningai suvokti savo kvėpavimą ir balso naudojimą,
- padidinti balso diapazoną ir garsą,
- bet kokiomis sąlygomis išmokti panaudoti savo balsą optimaliai.

2. Artikuliacijos lavinimas. Svarbu:

- išlavinti tarimo ir artikuliacijos manierą, kuri būtų taisyklinga.
- įsisąmoninti artikuliacijos procesą, kuris pasirodymo metu vyktų natūraliai ir negalvojanč.

3. Išraiškingumo lavinimas. Svarbu:

- dėmesio lavinimas,
- savo kūno raiškos pažinimas,
- tekstą nuo potekstės atskyrimas,
- tinkama norimos emocijos išraiška.

Sceninės kalbos lavinimo metodai

Toliau pateikiami keli sceninės kalbos metodai, kuriuos galima taikyti mokinių kalbinės raiškos ugdymo procese:

Atsidūsimas

Paskirtis: atsipūsti, susireguliuoti, sugrįžti į „čia ir dabar“ akimirką.

Jį galima kartoti bet kada, kai pastebite, kad mokiniams sunku susikaupti arba kai pateikiama per daug informacijos.

Procesas:

Visos užduoties metu pakviesti užsimerkti arba nuleisti žvilgsnį žemyn.

- Įkvėpti giliai pro nosį ir tyliai iškvėpti pro burną (pakartoti 2–3 kartus).
- Tada vėl įkvėpti pro nosį, trumpai užlaikyti įkvėpimą ir balsu atsidusti (padrąsinti mokinius tai padaryti balsu, kad garso vibracija išjudintų krūtinės ląstos sritį; galima padaryti (1–2 kartus).
- Šį kartą įkvėpus pro nosį, sulaukčius trumpą akimirką kvapą, padaryti / suformuoti iš burnos, akių ir viso veido formalią, nebūtinai tikrą šypseną, galima pakelti antakius ir atsidusti (kartoti 2–3 kartus).
- Pratimą galima 1–3 kartus atlikti atsimerkus.

Veido masažas

Paskirtis: nukreipti dėmesį į kūną, pabudinti veido balsinius rezonatorius ir balsą.

Procesas:

- Pabandoma išgauti mormorando garsą, t. y. leidžiamas garsą „mmmm...” be žodžių, sučiaupus lūpas. Galima skleidžiant garsą įvairiomis kryptimis pajudinti sučiauptas lūpas, kad garsas labiau vibruotų galvoje. Arba skleisti garsą, užsidengus abiem delnais veidą, tarsi čiaudėtume. Garsą tęsti, kol baigiasi oras, tada vėl įkvėpti ir kartoti (1–2 min.).
- Skleidžiant mormorando garsą, pirštų galais abiem rankomis švelniai tapšnoti viršugalvį įvairiomis kryptimis (20–30 sekundžių).
- Skleidžiant mormorando garsą pirštų galais abiem rankomis švelniai tapšnoti kaktą nuo kaktos vidurio link ausų. Abiejų rankų pirštų galiukams tolstant link ausų ir vėl grįžtant į kaktos vidurį (kartojama 5–15 kartų).
- Skleidžiant mormorando garsą pirštų galais švelniai tapšnojami skruostai iš abiejų nosies pusių link ausų abiejų rankų pirštų galiukais. Jie tolsta link ausų ir vėl grįžta prie nosies sienelių (kartojama 5–15 kartų).
- Skleidžiant mormorando garsą, abiejų rankų pirštų galais švelniai tapšnojama žandikaulio sritis nuo smakro vidurio ausų link. Jie tolsta link ausų ir vėl grįžta prie smakro vidurio (kartojama 5–15 kartų).

Garso siuntimas įvairiomis kryptimis

Paskirtis: dėmesio ir koncentracijos lavinimas. Mokymasis pajusti minties ir intencijos kryptį, adresato turėjimą.

Procesas:

- Visi stovi ratu. Rankos ištiestos į šalis, lyg norėtų kažką apsikabinti, skleidžiant garsą „AAA”;
- Užduoties vedėjas primena niekur nesidairyti, nesukioti galvos į šonus ir siųsti garsą šiomis kryptimis:

1. Iš pilvo į priekį;
2. Iš nugaros / per nugarą už savęs;
3. Į viršų lubų link;
4. Žemyn grindų link;
5. Iš eilės į visus kambario ar patalpos kampus.

Suskaičiuoti iki 10

Paskirtis: dėmesio sutelkimas, įsiklausymas į kitą, komandinė dvasia.

Procesas:

- Stovima ratu ir visa grupė turi suskaičiuoti iki 10. Vienas dalyvis iš eilės gali pasakyti tik vieną skaičių. Jei nutinka taip, kad kažkurį skaičių pasako daugiau nei vienas žmogus, grupė pradeda skaičiuoti iš naujo.
- Negalima sukčiauti ir tartis iš anksto, kas ką sakys. Reikia mokytis klausyti, susikaupti, išgirsti vienam kitą, pajusti, kieno eilė sakyti skaičių, pajusti ritmą, neskubėti.
- Pasiekus gerą grupės susiklausymo lygį, 10 galima pakeisti didesniu skaitmeniu.
- Jei grupei labai nesiseka, galima ją išskaidyti į mažesnes grupes ir vėl pabandyti bendrai skaičiuoti.

Tekstas + emocija

Paskirtis: mokytis neprisirišti prie teksto intonacijų. Lavinti gebėjimą tekstą deklamuoti įvairiomis emocijomis.

Procesas:

- Susiskirstoma į 6 grupes. Kiekviena grupelė ištraukia emocijos pavadinimą.
- Ant lentos galima turėti užrašytą visiems gerai žinomo eilėraščio posmelį. Pavyzdžiui:

Mano batai buvo du,
Vienas dingo – nerandu
Aš su vienu batuku,
Niekur eiti negaliu.
(K. Kubilinskas „Mano batai buvo du“)

- Ant lentos galima užrašyti šešių emocijų pavadinimus (pyktis, baimė, liūdesys, nuostaba, pasibjaurėjimas, džiaugsmas).
- Grupelės vienu metu turi pasakyti savo eilėraštį, perteikdamos priskirtą emociją. Svarbu, kad visos grupelės kuo išraiškingiau, garsiau ir labiau įsijautusios sakytų tekstą.
- Tada kiekviena grupelė pristato eilėraštį po vieną, įsijausdami į savąją emociją.
- Rekomenduojama drąsinti mokinius įsijausti į emociją, nebandant suteikti reikšmės tekstui ir jo prasmei.

Daugiau informacijos galima rasti čia:

Abukevičius, Ramūnas. *Vaizdingo garso formavimas ir balso lavinimas* 2006. Vilnius: Lietuvos liaudies kultūros centras.
(nuoroda: https://www.lnkc.lt/eknygos/Vaizdingo_garso_formavimas_Abukevicius_R.pdf)

Visockaitė, Sonata. *Sceninės kalbos ugdymas* 2013. Vilnius: Edukologija. (nuoroda: <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:4364769/datastreams/MAIN/content>)

Žukauskaitė, Giedra. *Teatro kalba: teorija ir praktika*. Vilnius, Vaga, 2002. ISBN: 978–5–415–02685–9.

Vaitkutė, Jūratė. *Sceninė kalba: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilniaus universitetas, 2009. ISBN: 978–9955–35–358–0.

Linklater, Kristin. *Freeing the Natural Voice: Imagery and Art in the Practice of Voice and Language*. Drama Publishers, 2006. ISBN: 978–0879103036.

Rodenburg, Patsy. *The Right to Speak: Working with the Voice*. Routledge, 1992. ISBN: 978–0415095996.

INTERMEDIALUMAS TEATRE

Parengė dr. A. Gelažiūtė

Ryškus teatro ir kino, kaip savitų raiškos medijų, liejimasis pastebimas jau kurį laiką. Pavyzdžiui, kinas iš teatro skolinasi aktorių improvizaciją, suteikia daugiau atlikimo laisvės, o teatras iš kino perima „natūralią“ aktorių vaidybą; teatre vis daugėja montažiniu principu sukurtų spektaklių, savo forma primenančių kino filmus.

Intermedialus teatras – tai toks teatras, kuriame susilieja įprastinė teatro raiška su kitomis medijomis.

Medijų teatras (angl. multimedia theatre) – tai tokie spektakliai, kuriuose naudojamos įvairios kūrybinės formos, pavyzdžiui, naratorius, poezija, daina, šokis, fizinis teatras, lėlių teatras, įvairios technologijos, vaizdo įrašai. Visa tai sujungiant siekiama papasakoti paveikią istoriją. Remiantis intermedialumo apibrėžtimi, šiuolaikinis teatras yra beveik visada intermedialus teatras (t. y. naudojantis daugiau nei vieną mediją, pavyzdžiui, šviesas ir muziką). Tačiau net jeigu žvelgtume į intermedialumą ieškodami tik skaitmeninių technologijų, rastume daugybę kūrėjų ir spektaklių, naudojančių įvairias vaizdo projekcijas, ekranus, animaciją, trimatę projekciją (angl. 3D mapping), virtualios realybės (arba VR) technologijas ir kt.

Kodėl teatro medijos supinamos su skaitmeninėmis medijomis?

- Spektaklio scenografijos galimybių išplėtimas;
- Vaizdas ir vaizdavimas – kaip tema;
- Galėjimas pamatyti aktoriaus vaidybą iš arčiau (stambaus plano naudojimas);
- Naujos formos, eksperimentavimo malonumas;
- Naujos galimybės įtraukti žiūrovą, imersyvumas;
- Kalba, raiškos būdas yra artimas šiuolaikiniam žiūrovui.

Skaitmeninės technologijos ir šiuolaikiniai paaugliai turi glaudesnį ryšį nei įprasta teatro auditorija. Trupės „**Company Three**“ kūrėjai Nedas Glasieras ir Emily Lim, bendradarbiaudami su neurologėmis profesore Sarah-Jayne Blakemore ir daktare Kate Mills, sukūrė įdomų spektaklį – tyrimą, apie tai, kaip veikia paauglių smegenys ir kodėl evoliucija jas sukūrė būtent tokias, kokios jos yra.

Apie spektaklį „Brainstorm“ ir medijų naudojimą jame:
<https://www.youtube.com/watch?v=cgD6BUwdijs&t=1s>

„Company Three“ kūrėjai yra parengę mokymus teatro mokytojams, kaip pritaikyti „Brainstorm“ savo mokykloje, aplinkoje: <http://www.company3.co.uk/brainstorm-blueprint>

Toliau tekste pristatoma specifinė kinui būdinga terminologija ir aptariamos galimybės, kaip kino kalbą integruoti į sceninę raišką.

Audiovizualiniai terminai:

Kadras:

- Vientisas audiovizualinio kūrinio fragmentas, nufilmuotas vienu kameros paleidimu: nuo režisieriaus komandos „Pradedam“ iki komandos „Stop“. Scena filmuojama vienu ar keliais dubliais, montažo metu atrenkamas geriausiai pavykęs variantas.
- Vaizdas matomas per kameros objektyvą.

Pagrindiniai kadro planai (stambumai):

Bendras planas – objekto vaizdavimo dydis kadre, kai žmogaus figūra matoma visu ūgiu. Skirtas parodyti lokaciją, kurioje vyksta veiksmas, ir patį veiksmą, kurį atlieka aktoriai.

Vidutinis planas – objekto vaizdavimo dydis kadre – žmogus matomas iki juosmens. Dažnai naudojamas filmuojant pokalbius.

Stambus planas – objekto vaizdavimo dydis kadre, kai matomas tik žmogaus veidas, akcentuojant jo išraišką. Skirtas perteikti emocijas ir parodyti jas iš labai arti.

Detalė – objekto vaizdavimo dydis kadre, kai matoma atskira žmogaus kūno dalis arba kitas smulkus objektas. Be to, skirtas akcentuoti personažo emociją arba nukreipti žiūrovo dėmesį į tai, kas svarbu.

POV (point-of-view) – pirmo asmens perspektyva, terminas apibrėžiantis kameros rakursą, imituojantį veikėjo žvilgsnį ar perspektyvą.

Pro petį (over-the-shoulder shot) – kadro tipas, kai pirmas planas yra veikėjo petys, pro kurį matomas antrojo veikėjo veidas. Pro petį tipo kadrai dažniausiai naudojami dialoguose, siekiant sukurti iliuziją, kad veikėjai kalbasi ar veikia tarpusavyje.

Rakursas – filmavimo žiūros taškas. Nuo rakurso priklauso, kaip jaučiamės žiūrėdami kadro.

Dažniausių rakursų pavyzdžiai:

- akių lygio rakursas (natūraliausias) – filmavimo metu kamera yra akių lygyje;
- žemas rakursas (kelia baimę, didingumą) – filmuojama iš žemos pozicijos;
- aukštas rakursas (jaučiamės pranašesni) – filmuojama iš aukštos pozicijos;
- viršutinis rakursas (stebėjimo efektas) – filmuojama iš viršaus.

Kadruotė (ang. storyboard) – piešiniais iliustruotas filmo, animacinės juostos, reklamos (ar kito audiovizualinio kūrinio) scenarijus, kuriame nupieštas kiekvienas kadras (planas). Visi kadrai piešiami iš eilės, pagal planuojamą montažo logiką.

Kadruotėse svarbiausia sugalvoti, kokiais kadrais (stambumais, rakursais) bus filmuojama kiekviena scena, koks kameros judesys tam kadrai bus naudojamas ir pan. Kiekvienas kadras (nuo kirpimo iki kirpimo) yra nupiešiamas arba nufotografuojamas, sunumeruojamas ir kiekvieną kadro paprastai lydi trumpas aprašymas, žymintis svarbiausius kadro elementus.

Kompozicijų tipai ir žmogaus komponavimo kadre taisyklės

Aukšinio pjūvio taisyklė (angl. rule of thirds, „trečdalio taisyklė“) – viena žinomiausių vaizdo komponavimo taisyklių, kurios esmė yra padalinti kadro į 9 dalis ir komponuoti filmuojamą ar fotografuojamą objektą viename iš keturių linijų susikirtimo taškų.

Kadre visada yra svarbus **balansas**, t. y. jei viena kadro pusė yra sunki, t. y. ten yra didelis objektas arba daug mažų objektų, tai ir kitoje pusėje turi būti kažkokia atsvara, t. y. kažkoks objektas, kad kadras negriūtų į vieną pusę.

Simetriška kompozicija – kai viena vaizdo pusė (kairioji / dešinioji, viršutinė / apatinė ir pan.) yra simetriška kitai kadro pusei. Tai bene išraiškingiausias subalansuotos kompozicijos pavyzdys. Vaizdą galima komponuoti naudojantis centrine kompozicija, t. y. kadro viduryje. Taip pat galima komponuoti kadrus remiantis ne vienu kompoziciniu būdu (tik kažkuriam iš jų vis tiek dažniausiai yra teikiama pirmenybė).

Dinamiška kompozicija – joje gausu įstrižų linijų, kurios sukuria judėjimo, veiksmo įspūdį, atrodo, kad objektai, esantys kadre, nori išsiveržti iš už kadro ribų (šių kompozicijų galima vadinti priešinga statiška kompozicijai).

Kameros judesys

Kamera gali būti statiška, t. y. nejudri, tačiau filmuojant galima išnaudoti ir kameros judesį. Kameros judesys gali padėti sekti personažą, gali sukurti emociją, gali padėti žiūrovui labiau įsijausti į filmuojamą situaciją. Tačiau tiek statiškas filmavimas, tiek filmavimas su kameros judesiu yra vienodai geri – reikia galvoti, kas labiau tinka jūsų filmuojamam siužetui. Kamera gali judėti tiek operatoriaus nešama, tiek naudojantis įvairiais prietaisais (kranu, bėgiais ir t. t.).

Atmosfera

Atmosfera apibrėžiama kaip žmogų, vietą ar meno kūrinį persmelkianti nuotaika.

Filmo atmosfera reiškia bet kokią konkrečių ar sunkiai apčiuopiamą savybę ar jausmą, kuris suteikia filmo veiksmui erdvinį atspalvį. „Filmo atmosfera – tai intuityvi patirtis, gaunama iš scenos aplinkos. Šis efektas sukuriamas pakylant aukščiau to, kas yra akivaizdu ar savaime suprantama, pažadinant jautimą, apie nuotaiką ar emociją, kurioje vyksta veiksmas“ (Bill Boyle, scenaristas).

Atmosfera gali būti sukurama šiais būdais:

Per lokacijas. Pasirinktos erdvės savyje talpina daugybę nuotaikų, kurias galima kūrybiškai panaudoti, siekiant sukurti norimą jausmą.

Per gamtą. Ir oras, ir paros laikas gali sustiprinti atmosferą. Tai gali būti viską užpustanti dulkių audra arba nesibaigiantis rudeninis lietus, iš kojų verčianti žvarbi pūga arba viską tirpdantis, permirkęs prakaitu karštis.

Per garsą:

- **Diagetinis garsas** (balsas, muzika ir kiti garsai) yra tas, kurio šaltinį mes matome ekrane. Ji yra filme pasakojamos istorijos dalis. Tokio tipo garsas yra nepastebimai įtraukiamas į patį siužetą ir sukelia jausmą, jog jį girdi (ir jį reaguoja) filmo personažai.
- **Nediegetinis garsas** yra toks, kurio šaltinio mes kadre nematome (dažniausiai – foninė muzika, užkadrinis balsas).

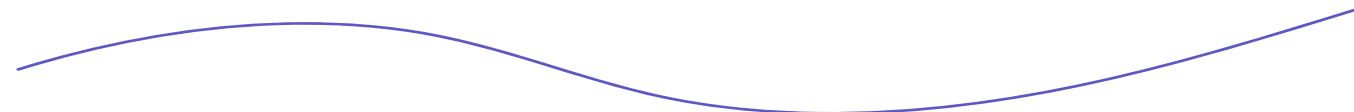
Nenuostabu, kad muzika ir garsas yra vienas iš lengviausių ir greičiausių būdų, kaip sukurti norimą atmosferą. Tačiau kuriant filmą svarbu neperlenkti lazdos jo nuotaiką konstruojant muziką, nes iškils pavojus, jog filmas nebekels realumo pojūčio – jis bus panašesnis į muzikinį klipą. Taigi, sugalvotas tinkamas diagetinis garsas yra visada daug „sveikesnis“ sprendimas filmui nei nediegetinis.

Per šviesą.

Tai gali būti natūralus, kadre matomas šviesos šaltinis, toks kaip saulė, žvakės ir t. t. Arba priešingai – šalta, negyva, dirbtinė šviesa, kuri tik patiprina patiriamą nejaukumo efektą.

Per detales.

Filmo atmosfera kuriama yra ne tik tokiais bendrais, kadrai užpildančiais dėmenimis kaip šviesa, garsas, erdvė, bet ir mažomis detalėmis. Tai gali būti kostiumai, šukuosenos, grimas, rekvizitai, atpažįstamos formos, simboliai ir t. t.

Daugiau informacijos galima rasti čia:

1. Melnikova, I. (2011). *Intermedialumo žemėlapis*, Colloquia, 26, p. 17–24.
2. Dixon, S. (2007). *Digital Performance. A History of New Media in Theater, Dance, Performance Art and Installation*. Cambridge, Massachusetts, London: MIT Press.
3. Medijų teatras (8 min. EN): <https://www.youtube.com/watch?v=BrRzGd3vn6k>.
4. Fosco Lucarelli (2014). <https://socks-studio.com/2014/02/15/to-transcend-reality-and-function-as-symbol-stage-design-of-edward-gordon-craig/>.
5. Laterna Magika. <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/soubory/laterna-magika/o-nas>.
6. Gillinson, Miriam (2017). <https://www.bl.uk/20th-century-literature/articles/an-introduction-to-katie-mitchells-theatre>.

RECENZIJOS RAŠYMO GAIRĖS

D. Zavedskaitė

Prieš imantis rašyti filmo, spektaklio ar knygos recenziją, svarbu suvokti, kad kiekvienas žmogus meno kūrinį patiria skirtingai. Nuėjus į spektaklį nereikėtų jausti pareigos – atspėti, ką norėjo pasakyti kūrėjai. Tikslas turėtų būti patirti spektaklį autentiškai, savaip, suprasti, ką spektaklis sako būtent tau, asmeniškai. Net yra sakoma, kad iš tiesų spektaklį sukuria pats žiūrovas: galutinė spektaklio versija yra ta, kuri susidėlioja žiūrovo vaizduotėje. Tai ypač tinka teatrui, nes teatre reikia pasirinkti, į ką kreipti dėmesį: į kurį aktorį, į kurį vaidą, o gal į judesį, muziką ar tekstą? Būtent todėl mes tą patį spektaklį patiriame taip skirtingai.

Taip pat reikia atskirti, kuo skiriasi sąvokos „meno kritika“ ir „turgaus kritika“. Deja, lietuvių kalboje tam turime tik vieną žodį – kritika. Anglų kalboje egzistuoja du terminai: *criticism* (defektų paieška, nuteisiantis vertinimas) ir *critique* (kritinė diskusija, kritikos menas).

Abu anglų kalbos terminai – ir *criticism*, ir *critique* – yra grįžtamojo ryšio formos.

CRITIQUE kritika	CRITICISM kritika
Ekspertiška – aptaria meno kūrinį	Asmeniška – aptarinėja vien tik kūrinio ydas
Konstruktivi (analizuoja)	Destruktyvi (peikia)
Konkreči (aiškūs argumentai)	Apibendrinanti (blogas, ir tiek)
Giliasi į struktūrą	Ieško trūkumų
Objektyvi	Pajuokianti, sarkastiška

Recenzija – tai teksto žanras, kuriame apmąstomas susitikimas su spektakliu:

- kas vyko scenoje,
- kokios temos ir problemos buvo analizuojamos,
- kaip aš vertinu spektaklio kūrėjų darbą,
- kaip mane paveikė spektaklis,
- kaip kūrinys atrodo kitų mano matytų spektaklių, filmų, paveikslų, knygų kontekste,
- galutinis įvertinimas, reikšmė visuomenei, jaunajam žiūrovui.

Spektaklio kūrėjų darbas:

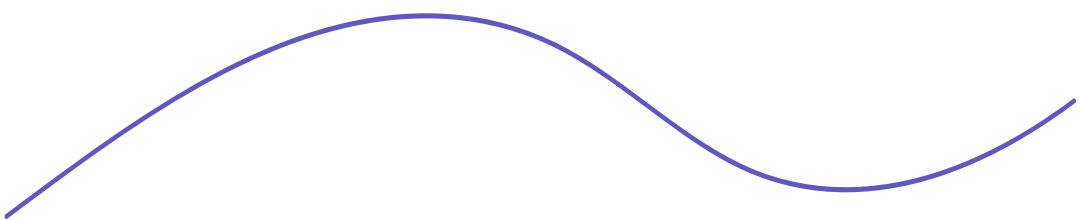
- aktorių vaidyba,
- režisieriaus sukurta spektaklio visuma,
- dramaturgo darbas (tekstas ir veiksmo vystymasis, kuris gali būti ir be žodžių),
- judesio originalumas (jeigu darbas – judesio, o ne dramos),
- kompozitoriaus indėlis (muzika),
- spektaklio vaizdas (scenografija, šviesos, kostiumai),
- kiti spektaklio komponentai.

Rekomendacijos

- Recenzijoje turi jaustis, ar rašančiajam (–ajai) spektaklis patiko, ar nepatiko.
- Nereikia išvardyti visų aktorių ir kūrėjų, aptarti visko, kas vyko spektaklyje, atpasakoti. Rašome tik apie tai, kas mums atrodo svarbu ir verta paminėti.
- Prieš pradėdami rašyti, galime nežinoti, ką tiksliai norime pasakyti. Rašymo metu tai atsiskleidžia savaime.

Recenzijos struktūra

- Įžanga (pristatome, apie ką rašome: kokiame teatre, kas ir ką sukūrė, trumpai – kokią temą nagrinėja ir ką atskleidžia);
- Dėstymas (kiekvienoje pastraipoje analizuojamas skirtingas spektaklio aspektas, pagrindžiant savo nuomonę: siužetas, veikėjai, temos, problemos, kūrėjų darbo kokybė, kilusios asociacijos kitų kūrinių kontekste, asmeninis įspūdis);
- Pabaiga (apibendrinantis spektaklio įvertinimas, spektaklio reikalingumas auditorijai ir reikšmė gyvenamuoju laikmečiu).

Teatro esmė – gyva energija, gyvi aktoriai. Spektaklis išnyksta laike – jo neišsaugosi kaip knygos, filmo ar paveikslo. Būtent todėl verta apie teatrą rašyti: jis išlieka tekstuose.

Nuostabių įspūdžių teatre!

PEDAGOGINĖS VEIKLOS SCENARIJAI, TAIKANT ŠIUOLAIKINIO TEATRO METODUS

Šiame skyriuje yra pateikiami skirtingų mokomųjų dalykų veiklos scenarijai, kuriuose taikyti šiuolaikinio teatro kūrybos metodai. Veiklos planus parengė šiuolaikinio teatro pradžiamokslio programos mokymuose dalyvavę mokytojai, kurie pamokos ar jų ciklo, renginio, neformalių ugdymo veiklų įgyvendinime ar kitoje pedagoginėje veikloje šiuos išmokus metodus taikė praktiškai.

I VEIKLOS SCENARIJUS

Lietuvių kalbos ugdymo pamoka, 7 kl.

„Išgirskite veikėjų balsą“

Parengė Klaipėdos Liudviko Stulpino progimnazijos
lietuvių kalbos ir literatūros vyr. mokytoja **Erika Rašimienė**

Tema

Kalbos ugdymo pamoka „Išgirskite veikėjų balsą“

Tikslas

Per praktinę veiklą atskleisti taisyklių svarbą mūsų gyvenime.

Uždaviniai

Taikant kūrybinio rašymo metodus:

- 1) sukurti gerai išbaigtus veikėjus su unikaliomis savybėmis ir motyvacija;
- 2) panaudoti aprašomąją kalbą, siekiant nupiešti ryškią aplinką ir jausmines detales;
- 3) įtraukti palyginimus, metaforas ir vaizdingą kalbą.

Kompetencijos

Pažinimo:

analizuoja kalbos vienetų, mokosi taisyklingai kalbėti ir rašyti, plečia žodyną.

Komunikavimo:

analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina sukurtą tekstą, ruošiasi pristatyti.

Kūrybiškumo:

kuria asmeniškai ir socialiai prasmingus darbus, pristatydami savo idėjas atsižvelgia į verbalinės ir vizualinės kalbų sąsajas.

Metodai

Darbas su interaktyvia lenta, darbas su vadovėliu, pokalbis, analizavimas, darbas poromis, individualus darbas.

Priemonės

Interaktyvi lenta, vadovėlis „Lietuvių kalba“ 1 dalis, „Horizontai“, Onutė Baumilienė, Lina Spetylaitė, Gabrielė Agasarjanaitė, Auksė Pukinskienė, leidykla „Šviesa“, 2023 (116–117 puslapiai)

MOKOMOJI VEIKLA

1 veikla

Taikant kūrybinio rašymo metodus, sukurti veikėjų. Siūloma atsakyti į klausimus.

1. Vardas (pavardė)
2. Išvaizda, eisena, kalbėsena (tarmė?), balsas
3. Apranga
4. Veikla ar darbas
5. Pomėgiai
6. Mėgstamiausia spalva ar valgis, žaidimas ar TV laida, sportas ir kt.
7. Augintinis
8. Ko labiausiai nemėgsta?
9. Kas jo ar jos geriausias draugas ar draugė?

2 Veikla

Veikėjų pristatymai

Pasitelkiant istorijų pasakojimo metodą, pristatomos istorijos. Jos gali būti interpretuojamos bei plėtojamos, įterpiant papildomų detalių.

Pasakojant rekomenduojama:

- pasitelkti visus pojūčius (regą, klausą, uoslę, lytėjimą, skonį);
- veikėjus išgalvoti, o ne pristatinti pažįstamus žmones;
- gerbti savo veikėjus, vengti įžeidžiančių žodžių;
- įsijausti į situaciją, vaizduotėje pamatyti kuo daugiau detalių.

Refleksija

Po kiekvieno pasirodymo-pristatymo mokiniai skatinami aptarti klasės draugų darbą. Rekomenduojama pastebėti ir išryškinti teigiamas pasakojimo puses bei parekomenduoti, ką dar būtų galima pridėti ir kaip papildyti pasakojimą.

II VEIKLOS SCENARIJUS

Lietuvių kalbos ugdymo pamoka, 7 kl.

H. Manto ir Gražinos paveikslai

Parengė Klaipėdos Tauralaukio progimnazijos
lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja **Šarūnė Jankutė-Slavinskienė**

Trukmė

Skirta 2 literatūros pamokoms (pirma – užduoties atlikimas, antra – pristatymas, įsivertinimas)

Tikslas

Pritaikant kūrybinio rašymo metodą, palyginti Herkaus Manto ir Gražinos asmenybes, jų vertybes, veiksmus ir požiūrį į laisvę, pareigą ir meilę per kūrybinį dialogą, jį inscenizuoti.

Kompetencijos

Ugdomos komunikavimo, kūrybiškumo, kultūrinės, socialinės, emocinės ir sveikos gyvensenos kompetencijos.

Tarpdalykiniai ryšiai

Lietuvių kalba ir literatūra, teatras, istorija.

Tarpdalykinės temos

Dialogo rašymas, skyryba (lietuvių k.), prūsų kovos su kryžiuočiais (istorija), moterų vaidmuo Lietuvos istorijoje (istorija, literatūra).

Procesas

Pasiruošimas užduočiai

Prieš šios užduoties pateikimą ir įgyvendinimą mokiniai jau buvo matę spektaklį „Brūzgynų eilės“, parašę recenzijas, todėl jau buvo susipažinę su teatro etika, žinojo kai kurias sąvokas, tad inscenizacija mokinių visiškai neišgąsdino. Taip pat buvo praktikos (bandėme keletą vaidybinių žaidimų: 6 emocijos, daiktas ne pagal paskirtį, menami daiktai), todėl šiek tiek susipažino ir su scenos kalba.

Buvo taikomas ir kūrybinio rašymo metodas: laisvasis rašymas, minčių lietus, bendraklasio interviu.

1 pamoka

Užduotis: įsivaizduokite, kad Herkus Mantas ir Gražina susitinka simbolinėje erdvėje – mitiniame miške, kur susitinka praeities herojai. Parašykite jų pokalbį, kuriame jie aptaria: savo pareigą tautai; laisvės reikšmę; asmeninio gyvenimo ir pareigos konfliktą. Parašykite mažiausiai 20 sakinių dialogą, kuriame abu veikėjai kalbasi kaip lygūs partneriai. Pasiruoškite inscenizuoti. (5 min.)

Grupių suskirstymas (5 min.)

Pasiruošimas grupėse: išnagrinėkite pagrindinių veikėjų Herkaus Manto (J. Grušo) ir Gražinos (A. Mickevičiaus) portretus: kokios jų svarbiausios savybės? Kaip jie pasirenka tarp asmeninio gyvenimo ir pareigos tautai? Kokius sprendimus jie priima kritiniais momentais? Atkreipkite dėmesį į istorines ir kultūrines aplinkybes, kuriose jie veikia. (Atsižvelgti į vertinimo kriterijus). (30 min.)

Vertinimo kriterijai:

- 1) dalytis savo (veikėjo) patirtimi; (2)
- 2) ginčytis, kas geriau atliko pareigą tautai; (2)
- 3) aptarti, ką reiškia būti didvyriu; (2)
- 4) naudoti bent 5 citatas ar idėjas iš abiejų kūrinių, kurios padėtų pagilinti dialogą; (2)
- 5) pasirinkti tuos grupės narius, kurie aiškiai galėtų kalbėti, kitus grupės narius suskirstyti vaidmenimis. (2)

Repeticija (5 min.)

2 pamoka

Užduoties pristatymas: pasirenkama kita erdvė (aktų salė), pristatomos 5 grupių inscenizacijos. (30 min.)

Kitų grupių nuomonių išsakymas, kas gerai, kas tobulintina (5 min.)

Refleksija (10 min.)

Pamokos refleksija

Kiekviena grupė vertina ir kitas grupes pagal duotus vertinimo kriterijus, garsiai išsako savo nuomonę, kas gerai, o kas tobulintina.

Po kūrybinės užduoties kiekvienai grupei pateikiami šie klausimai, į kuriuos kiekvienas grupės narys turi atsakyti:

- kuo prisidėjau prie grupės darbo: trys svarbiausi dalykai,
- ko išmokau dirbdamas grupėje: trys svarbiausi dalykai,
- ką kitą kartą daryčiau kitaip: trys svarbiausi dalykai.

Pastebėjimai

Po tokio kūrybinio darbo mokiniams kitos kūrybinės užduotys nekelia sunkumų ar didelio nepatogumo. Dauguma klasės mokinių drąsiai renkasi (nors turi galimybę rinktis ir kitas) užduotis pristatyti prieš klasę, ant scenos. Noriai taiko vaidybinius, ekspresyvesnius elementus. Pavyzdžiui, pasitelkdami kūrybinio rašymo elementus, puikiai sukuria ir parašo filmo scenarijų pagal skaitytą knygą, jį filmuoja, pristato.

Nuoroda į pamokos fragmentus: <https://youtu.be/gFxYk-K2V80>

III VEIKLOS SCENARIJUS

„Ką gali pasakyti vienas knygos puslapis?“

Parengė Klaipėdos Tauralaukio progimnazijos
lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja **Šarūnė Jankutė-Slavinskienė**
bei bibliotekininkė **Vitalija Poškienė**

Tikslas

Pritaikant įvietinto teatro metodą, grupėse sukurti pasirinktos knygos vieno puslapio pristatymą.

Kompetencijos

Ugdomos komunikavimo, kūrybiškumo, kultūrinės kompetencijos.

Tarpdalykiniai ryšiai

Lietuvių kalba, literatūra, teatras, dailė, biblioteka

Tarpdalykinės temos

Literatūra (kūrinių analizavimas), biblioteka (informacijos paieška), teatras (inscenizavimas), dailė (piešia iliustracijas)

Procesas

Užduotis: grupėse atlikti pasirinktos knygos vieno puslapio pristatymą.

Pasiruošimas: grupių pasiskirstymas (5 min.)

Kiekviena grupė pasirenka knygą iš bibliotekininkės pasiūlytų. Atverčia atsitiktinį puslapį, grupėje garsiai jį perskaito. Naudodami skaityklos kompiuterius, surenka informaciją apie knygos autorių. Pristato pasirinkta forma: vaidinimas, skaitymas, iliustravimas (20 min.)

Pristatymai (15 min.)

Refleksija (5 min.)

Pamokos refleksija:

mokiniai turėjo parašyti savo nuomonę, ką galima suprasti iš vieno knygos puslapio.

Pastebėjimai

Tokia pamokos idėja vaikams patiko, nes knygos buvo parinktos iš 7-os klasės skaitomų kūrinių sąrašo. Taigi mokiniams kai kurių kūrinių tam tikras atverstas puslapis padėjo dar labiau įsijausti į kūrinį, prisiminti ir užfiksuoti, ko galbūt nepadarė skaitydami. Kitiems – susidomėti perskaityti visą kūrinį, o ne tik vadovėlyje skaitytas ištraukas.

Taip pat mokiniams patiko kita erdvė, kuri leidžia paaimti įvairius bibliotekos rekvizitus ir juos panaudoti čia ir dabar. Buvo aptarta, kad vaidinimą galima padaryti bet kur ir bet kada, svarbu kūrybiškumas, ko ir reikalauja įvietintas teatras.

IV VEIKLOS SCENARIJUS

Laiškai Anai Frank

Parengė Klaipėdos „Saulėtekio“ progimnazijos
lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja **Eglė Matulevičienė**

Tikslas

Susipažins su literatūrinio laiško rašymu.

Mokymo(si) uždaviniai

1. Išsiaiškinti literatūrinio laiško sąvoką, struktūrą. 2. Aptarti darbo eigą, uždavinius, rinkti informaciją. 3. Naudoti šiuolaikinį teatro metodą savo idėjoms įgyvendinti. 4. Ugdyti kūrybiškumą. 5. Ugdyti empatiją.

Kompetencijos

Pažinimo, komunikavimo, kūrybiškumo, kultūrinė, socialinė–emocinė.

Priemonės

Tušti sąsiuvinio, popieriaus lapai, žurnalai, laikraščiai, sukarpytos frazės, žodžiai, sakiniai, žirklys, klijai, rašymo priemonės.

Metodai

Individualus darbas, kūrybinio rašymo metodas – iškarpų poezija.

Mokymosi veiklos

Pirmoji ir antroji pamoka

Mokiniai susipažįsta su literatūrinio laiško reikalavimais. Rašo laiškus Anai Frank sąsiuvinio lape. Mokytoja juos surenka, ištaiso klaidas. Tada mokiniai namuose tvarkingai perrašo be klaidų, kiekvienas pateikia laišką kūrybiškai, spalvotai, meniškai. Visi laiškai vėliau prikljuojami ant didelio lapo.

Trečioji ir ketvirtoji pamoka

Mokiniai gauna baltus lapus. Juose mokytojos pateiktas sukarpytas frazes, žodžius, sakinius (kai kurie mokiniai iškarpų atsinešė iš namų) jie turi suklijuoti lape kaip rišlų tekstą arba minčių srautą, taip sukurdami laišką Anai Frank. Antros pamokos pabaigoje tokie laiškai surenkami, vėliau prikljuojami ant didelio lapo.

Pabaigai

Mokytoja patikrina mokinių visus laiškus, rašytus ir kurtus iš iškarpų, įvertina juos. Abu kiekvieno mokinio darbai suklijuojami ant atskirų lapų. Taip gaunami 2 plakatai: vienas su ranka rašytais laiškais, kitas – su laiškais, kurtais iš iškarpų.

Refleksija Mokiniai susiskirsto poromis ir vienas kitam perskaito laiškus. Aptardami rezultatą, įvardina, kas patiko, ką patys panaudoję rašydami savo laišką. Pasidalina, kokias mintis sužadino ir kokias emocijas sukėlė perskaitytas laiškas. Patys užsirašo patikusius sakinius.

V VEIKLOS SCENARIJUS

Pasižadėjimai ateinantiems metams

Parengė Klaipėdos L. Stulpino progimnazijos
anglų kalbos vyr. mokytoja **Inga Šimonytė**

Tikslas

Ugdyti mokinių gebėjimą anglų kalba išreikšti emocijas, norus ir ketinimus pasitelkiant kūrybinius šiuolaikinio teatro metodus.

Pamokos tipas

Integruota kalbėjimo, kūrybiškumo, emocijų pažinimo ir teatro raiškos pamoka

Uždaviniai

1. Atpažins ir įvardins 6 pagrindines emocijas anglų kalba.
2. Vartos žodžius ir frazes, susijusias su emocijomis ir naujametinėmis pažadais.
3. Originaliai interpretuos daiktų paskirtį, naudodami teatro raišką.
4. Kurs asmeninį koliažą, atspindintį jų tikslus, jausmus ir svajones.
5. Suvaidins trumpą situaciją, naudodami šiuolaikinio teatro metodus.

Ugdomos kompetencijos

Komunikavimo kompetencija: kalbėjimas apie jausmus, planus, ketinimus, dalyvavimas dialoge, idėjų pristatymas.

Pažinimo kompetencija: refleksija apie savo emocijas ir tikslus, ryšio kūrimas tarp kalbos ir savęs.

Socialinė ir emocinė kompetencija: emocijų atpažinimas, įsiklausymas į kitus, savęs pažinimas.

Kūrybiškumo kompetencija: vaidybos improvizacija, koliažo kūrimas, simbolinis mąstymas.

Kultūrinė kompetencija: šiuolaikinio teatro raiškos formų patyrimas.

Mokėjimo mokytis kompetencija: savarankiškai ieškoti informacijos, refleksija apie savo mokymąsi ir pažangą.

Taikomi metodai

Vizualizavimas: emocijų kortelės, nuotraukos analizė, koliažo kūrimas.

Kūrybinis kalbėjimas: leksikos ir gramatinių konstrukcijų taikymas kalbant apie pažadus, kūrybinė objektų interpretacija.

Šiuolaikinio teatro metodai: objektų simbolika, improvizacija, įvietinto meno kūrybos forma (emocijų demonstravimas, etiudų kūrimas, koliažo pristatymas).

Refleksija: aptariama, kaip mokiniai jaučiasi, ką suprato, ką sužinojo, ką atrado apie save.

Priemonės

Interaktyvi lenta – nuotrauka „9 katės“; Vandens butelis; Žurnalai.

PROCESAS

Įžanga: emocijų atpažinimas ir įvardijimas „Emotions“ (5 min.)

Rodomas 6 emocijų kortelės (*happiness, sadness, fear, surprised, anger, disgust*)

Rodoma nuotrauka „9 katės“ – mokiniai spėja, kokias emocijas jos atspindi.

Kiekvienas pasako, kaip šiandien jaučiasi, ir tai parodo gestais, veido ar kūno išraiška.

Užduotis: *Say and act the emotion “How are you feeling today”* – šiuolaikinio teatro raiška per kūną – vaidybos būdai tradiciniame ir šiuolaikiniame teatre.

Kalbėjimo ir improvizacijos veikla: *“This year I would like to...”* (10 min.)

Mokytojas parodo daiktą, pvz., vandens butelį.

Mokytojas paaiškina, kad šioje veikloje mokiniai turės panaudoti daiktą ne pagal paskirtį, susiedami su Naujųjų metų rezoliucija.

Pvz., *This year I would like to be more sociable so I will use this bottle as a mobile phone.*

Mokiniai sugalvoja ir suvaidina savo pasižadėjimus taikant šiuolaikinio teatro elementą.

Kūrybinė užduotis: asmeninio koliažo kūrimas ir pristatymas (15–20 min.)

Mokiniai iškerpa paveikslėlius, rašo žodžius ar piešia savo koliažą, vaizduojantį jų emocijas, tikslus ar norus.

Pristato: *This is my dream / my goals / my hobbies / who / what inspires me / my perfect day / how I feel this year.*

Vaidybinė veikla: trumpi etiudai (5 min.)

Mokiniai sukuria ir suvaidina trumpą situaciją, kurioje pavaizduojamas vienas pažadas.

Taikomi šiuolaikinio teatro metodai: improvizacija, objektų simbolika.

PAMOKOS REFLEKSIJA (5–8 min.)

Aptariama, kaip jaučiasi po veiklų.

Kuri veikla patiko labiausiai ir kodėl?

Ar lengva buvo kalbėti apie jausmus, pažadus anglų kalba?

Ar buvo sunku pristatyti, suvaidinti savo idėjas naudojant šiuolaikinio teatro metodus?

VERTINIMAS

Stebimas mokinių aktyvumas ir įsitraukimas į veiklas.

Vertinamas mokinių gebėjimas vartoti naują leksiką ir gramatines konstrukcijas.

Vertinamas kūrybiškumas ir originalumas kuriant trumpus vaidinimus ir koliažus.

Vertinamas gebėjimas aiškiai ir kūrybiškai pristatyti savo idėjas.

VI VEIKLOS SCENARIJUS

Anglų-prancūzų kalbų pamoka, 6–8 kl. Velykinių istorijų kūrimas

Parengė Klaipėdos Saulėtekio progimnazijos
anglų-prancūzų kalbų mokytoja **Ramunė Klimienė**

Tikslas

Išreikšti mintis, jausmus ir emocijas, nukeliant skaitytoją į kitą, vaizdingesnę, nebūtinai tikrovišką erdvę.

Uždaviniai

1. Išsiaiškinti, kokie yra Prancūzijos ir Anglijos kultūrų ypatumai, simbolika.
2. Ugdyti kūrybiškumą.
3. Ugdyti tarpklasinį bendradarbiavimą.
4. Išsiaiškinti istorijų rašymo struktūrą.

Ugdomos kompetencijos

Pažinimo, komunikavimo, kūrybiškumo, kultūrinė.

Priemonės

Tušti sąsiuvinio lapai, spalvoti pieštukai, žirkklės, rašymo priemonės, išmanioji lenta.

Metodai

Individualus darbas, kūrybinis rašymas.

Mokymosi veiklos

Pamoka pradedama klausimu – kas daro istoriją patrauklią? Prisimenami istorijų pasakojimo svarbiausi elementai.

Akcentuojama: siužetas, veikėjai, konfliktai, atomazga.

Paskaitomas istorijos pavyzdys ir aptariamos pagrindinės istorijos struktūros dalys. Išsiaiškinama, kur vyksta veiksmas, kada, pagrindiniai veikėjai, siužetas ir kt.

Vėliau mokiniai paprašomi nupiešti anglišką ar prancūzišką kiaušinį, kuris galėtų tapti pagrindiniu istorijos veikėju.

Tada mokytojas paprašo mokinių sukurti istoriją savo nusipieštam kiaušiniui.

Pamokos pabaigoje mokiniai pasiskirsto poromis ir vienas kitam pristato savo istorijas. Aptarimui rekomenduojama įvardinti teksto struktūrą, logiką, netikėtą ir kūrybišką istorijos pasakojimo vietas.

Pamokos refleksija:

Refleksijai mokiniams pasiūloma pasinaudoti programėle „Exit ticket“, kurioje jie turi atsakyti į jiems pateiktus klausimus.

<https://wordwall.net/resource/3412618/exit-tickets>

VII VEIKLOS SCENARIJUS

Anglų kalbos pamokų ciklas, 7 kl.

Pažintis su miesto skulptūromis

Parengė Klaipėdos L. Stulpino progimnazijos
anglų mokytoja **Andžela Lamakinienė**

Projektinės veiklos tikslas

Skatinti mokinių kūrybiškumą, kultūrinį sąmoningumą ir integruotą mokymą(si) per Klaipėdos senamiesčio skulptūrų, teatro meno ir anglų kalbos pažinimą.

Mokymo(si) uždaviniai

1. Ugdyti mokinių gebėjimą rinkti, sisteminti ir pristatyti informaciją apie Klaipėdos miesto kultūros objektus anglų kalba.
2. Skatinti mokinių viešo kalbėjimo, bendradarbiavimo ir kūrybinio mąstymo įgūdžius.
3. Supažindinti mokinius su fizinio teatro principais ir skatinti meninę saviraišką per kūno judesį.
4. Formuoti glaudesnę ryšį su gimtuoju miestu per pažintinę, meninę ir kalbinę veiklą.
5. Ugdyti pasitikėjimą savimi viešai pristatant informaciją bei atliekant meninius pasirodymus viešojoje erdvėje.

Ugdomos kompetencijos

Komunikavimo kompetencija

Mokiniai aiškiai ir nuosekliai reiškia mintis tiek raštu (rengia pristatymus anglų kalba), tiek žodžiu (kalba gyvai gido vaidmenyje, dalyvauja viešame kalbėjime), taip pat pasitelkia neverbalinę raišką (naudoja fizinį teatrą).

Pažinimo kompetencija

Mokiniai savarankiškai renka, analizuoja ir sistemina informaciją apie kultūros objektus, plečia žinias apie gimtojo miesto istoriją ir kultūrą.

Kultūrinė kompetencija

Mokiniai domisi miesto kultūros paveldu, interpretuoja meninius objektus, susipažįsta su fizinio teatro principais ir taiko juos edukacinėje veikloje.

Kūrybiškumo kompetencija

Mokiniai kūrybiškai perteikia informaciją vizualiai (kuria iliustracijas) ir menine forma (įkūnija skulptūras judesiu), lavina vaizduotę bei gebėjimą improvizuoti.

Skaitmeninė kompetencija

Mokiniai ieško informacijos internete, ją kritiškai vertina, sistemina.

Socialinė ir emocinė kompetencija

Mokiniai bendradarbiauja grupėse, pasiskirsto vaidmenimis, atsižvelgia į kitų idėjas, ugdo pagarbą ir emocinį sąmoningumą.

Pilietiškumo kompetencija

Mokiniai stiprina ryšį su gimtojo miesto kultūra ir istorija, ugdomi sąmoningumą, atsakomybę ir bendruomeniškumą.

Metodai

Kontekstualus ugdymas. Įvietinto teatro metodai. Judesio teatro metodai. Tyriminė veikla.

Tarpdalykiniai ryšiai

Anglų kalba; Informacinės technologijos; Teatras / Meninis ugdymas; Dailė Istorija / Kultūra; Etika

Mokymosi veiklos

Įsivardijamas problematinis klausimas

Kaip įveiklinti skirtingus mokymosi būdus (informacijos rinkimą, kalbinę raišką, kūno judesį), kad suprastume kultūrinį paveldą ir galėtume jį perteikti kūrybiškai?

Klausimai:

- Ką gali papasakoti miesto skulptūra apie mūsų istoriją ir vertybes?
- Kaip struktūruotai ir įdomiai pristatyti informaciją apie kultūros objektus anglų kalba?
- Kaip kūno kalba ir fizinis teatras padeda perteikti emociją ar simbolį?

1 pamoka:

įžanga į projektą – pažintis su miesto skulptūromis

Tikslas – supažindinti mokinius su projekto tema ir tikslais, paskatinti domėtis miesto kultūros objektais.

Veiklos

- Mokytojas pristato projektą, jo etapus, tikslus ir galutinį rezultatą.
- Mokiniai žiūri trumpą vaizdo įrašą, skaidres apie žymiausias Klaipėdos skulptūras.
- Kiekvienas mokinys pasirenka vieną skulptūrą.
- Užduotis – surinkti informaciją apie skulptūrą (istorija, autorius, simbolika, vieta mieste).

2 pamoka:

informacijos rengimas ir kūrybinis pristatymas anglų kalba.

Tikslas – parengti informatyvų ir kūrybišką pristatymą anglų kalba.

Veiklos

- Mokiniai struktūruoja surinktą informaciją ir kuria kalbos tekstą apie skulptūrą anglų kalba.
- Mokosi viešojo kalbėjimo pagrindų: įžanga, pagrindinė dalis, pabaiga.
- Kiekvienas mokinys nupiešia savo skulptūrą.

3 pamoka: ekskursija po Klaipėdos senamiestį – gidai anglų kalba;

Fizinis teatras – skulptūrų įkūnijimas.

Tikslas – praktikuoti anglų kalbos kalbėjimo įgūdžius autentiškoje aplinkoje. Įveiklinti kūno kalbą, lavinti emocinę raišką ir kūrybiškumą.

Veiklos

- Mokytojas pristato fizinio teatro sąvoką, parodo pavyzdžių.
- Ekskursija po senamiestį aplankant mokinių pasirinktų skulptūrų vietas.
- Kiekvienas mokinys angliškai pristato skulptūrą likusiai klasei, taip pat kuria pasirodymą be žodžių, įkūnijantį skulptūrą.
- Po kiekvieno pristatymo – kūrybinis užrašas: viena frazė apie patirtą emociją ar įspūdį.

VIII VEIKLOS SCENARIJUS

Klasės valandėlė, 7–8 kl.

Chaosas mokykloje: kas būtų, jei taisyklių nebūtų

Parengė Klaipėdos Santarvės progimnazijos mokytojos **Liubov Kuntyš, Natalja Solovėj**

Veiklos tikslas

Pasitelkus šiuolaikinio teatro metodus, per praktinę veiklą atskleisti taisyklių svarbą mokykloje ir gyvenime.

Uždaviniai

1. Taikant improvizacijos, vaidmenų žaidimo ir scenarijaus kūrimo metodus, įtraukti mokinius į kūrybinį procesą, nuo scenarijaus rašymo iki vaidybos.
2. Skatinti vaikų gebėjimą reflektuoti ir analizuoti elgesio pasekmes per teatrinės situacijas.
3. Sukurti vaizdo klipą, kuriame atsispindėtų gyvenimo be taisyklių chaotiškumas.

Ugdomos kompetencijos

Komunikavimo kompetencija: gebėjimas kurti, perduoti ir suprasti žinias (faktus, požiūrius ar asmenines nuostatas), etiškai naudotis verbalinėmis ir neverbalinėmis komunikavimo priemonėmis ir technologijomis.

Pažinimo kompetencija: motyvacija ir gebėjimas pažinti save ir pasaulį. Kritinio mąstymo, problemų sprendimo, mokėjimo mokytis gebėjimai.

Kultūrinė kompetencija: realizuoja savo talentus, meninius polinkius ir kultūrines veiklas, pristatydamas juos mokykloje ir vietos bendruomenėje.

Pilietiškumo kompetencija: nusako piliečio ir valstybės santykį, sieja save su valstybe, žino ir geba paaiškinti pagrindines piliečio teises ir pareigas.

Metodai

- Improvizacija
- Scenarijaus kūrimas
- Vaidmenų žaidimas
- Grupinis darbas
- Refleksija po atliktos sceninės veiklos

Procesas

Vaikai tampa ne tik atlikėjais, bet ir kūrėjais – jie patys kuria istorijas, vaidina, reflektuoja ir mokosi per teatrą pažinti pasaulį ir jo tvarką. Akcentuojama, kad projektas skatina suvokimą, kad taisyklės yra ne ribojimas, o saugumo ir bendrystės pagrindas.

Jiems duodama užduotis sukurti kelias scenas, iliustruojančias:

- 1) situacijas, kuriose vyksta vagystės be pasekmių;
- 2) netinkamą elgesį valgykloje ir klasėje;
- 3) taisyklių nesilaikymo pasekmes: sumaištį, smurtą, harmonijos išnykimą.

Mokiniai, aptarę taisyklių svarbą mokyklos gyvenime, sugalvoja originalų būdą perteikti šią temą. Užuoat kūrę tradicinį pasakojimą ar spektaklį, jie nutaria sukurti socialinę reklamą, kuri skatintų žiūrovą susimąstyti ir priimti sprendimą.

Reklamos esmė – pasirinkimas: gyventi su taisyklėmis ar be jų. Vaikai perteikė dvi galimybes: viena – tvarka, pagarba ir saugumas, kita – chaosas, konfliktai ir neapibrėžtumas. Taip žiūrovui suteikiama galimybė pasirinkti, koks gyvenimas jam priimtinesnis.

Norėdami sustiprinti reklamos įtaigą ir sukurti ryšį su žiūrovais, vaikai sugalvoja panaudoti kelis kadrus iš garsaus filmo, kurie padeda perteikti chaoso ar taisyklių reikšmę dar aiškiau. Šis sprendimas suteikė projektui dar daugiau originalumo ir emocinės gelmės.

Rezultatas

- Sukurtas scenarijus su dviem skirtingais pasauliais: vienas su taisyklėmis, kitas – be jų.
- Parengti vizualiniai ir garsiniai sprendimai, kurie sustiprina emocinį poveikį.
- Pasiskirstyta vaidmenimis, repetuota ir filmuota reklamos medžiaga.
- Įrašytas balsas, paaiškinantis reklamos idėją ir kviečiantis susimąstyti.
- Sukurta trumpa socialinė reklama, kuri ne tik atspindi kūrybiškumą, bet ir turi aiškią edukacinę žinutę.

<https://www.youtube.com/watch?v=QEMDTH5nfpg>

Refleksija

Po įgyvendintos veiklos mokiniams surengtas aptarimas, kuriame užduoti klausimai:

1. Kas buvo sunku ir smagu šiame procese?
2. Ko išmoko?
3. Ką darytų kitaip?

